

NEDERLAND GERECHT

INHOUD

Uitgever
R. C. Reygers

Samenstellers
L. Boivin
D. T. Visser
H. J. Wolf

Vormgeving en produktie
E. Heythekker

Zetwerk, lithografie en druk
Drukkerij Ten Brink Meppel bv

Bindwerk
Thieme, Zutphen

HOOFDSTUK 1 een kwestie van willen / 8

Belangen / 10
Afspraken / 12
Info voorwoord / 15
Macht / 16
Gezag / 17
Vertegenwoordiging / 18
De meeste stemmen tellen / 19
Inspraak/mond open / 20
Info meer macht dan een
ander / 22
Case nieuwmarktrellen / 23

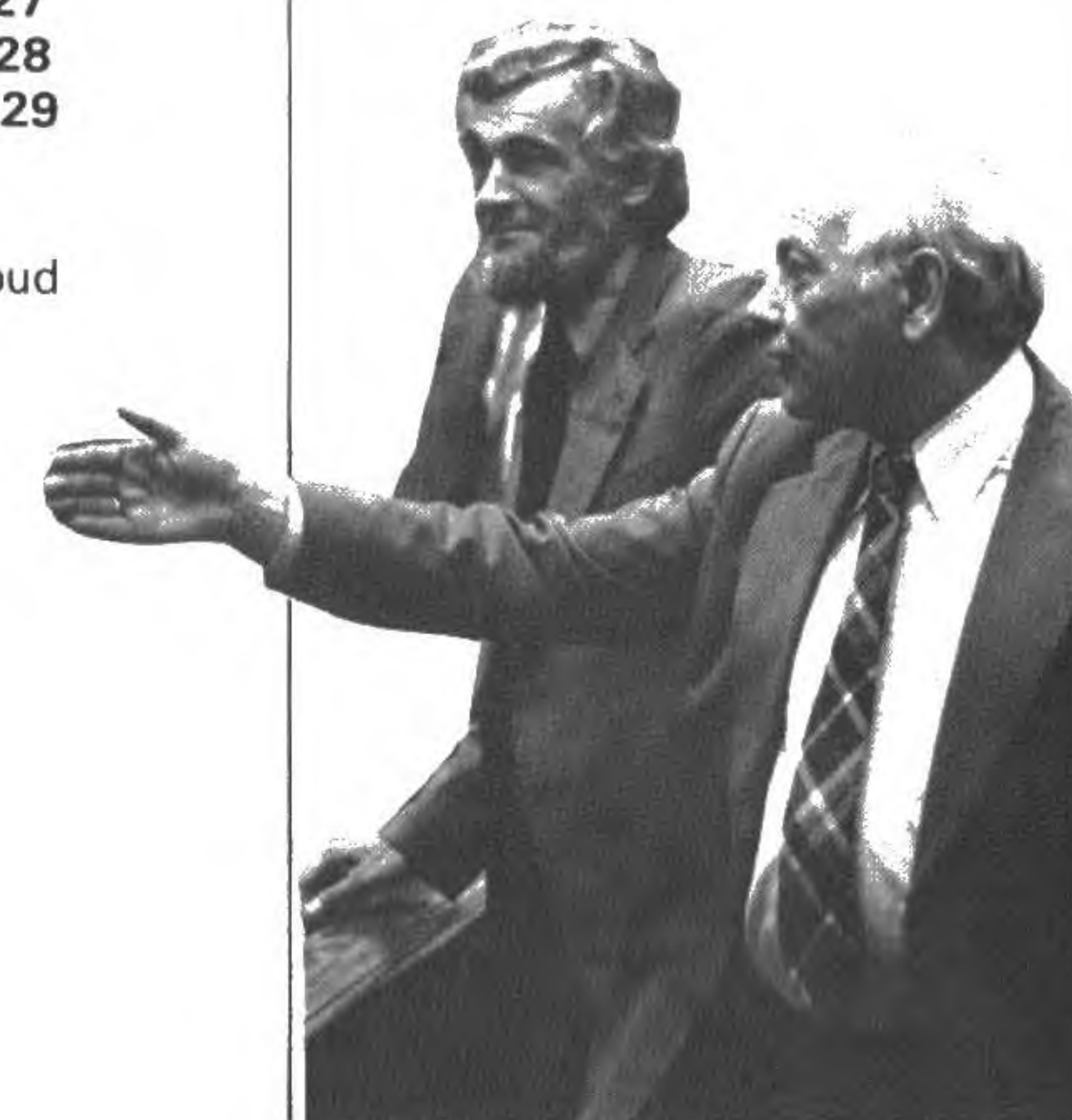
HOOFDSTUK 2 je stem laten horen / 25

Het bulldozereffect / 26
Het algemeen belang / 27
Het politieke systeem / 28
Info politieke partijen / 29
Links en rechts / 30
Je mag stemmen / 31
Info stemmen... een koud
kunstje / 32

HOOFDSTUK 3 politiek — dat is niks voor mij / 33

Politiek interesseert me niet / 34
Politiek achter gesloten
deuren / 37

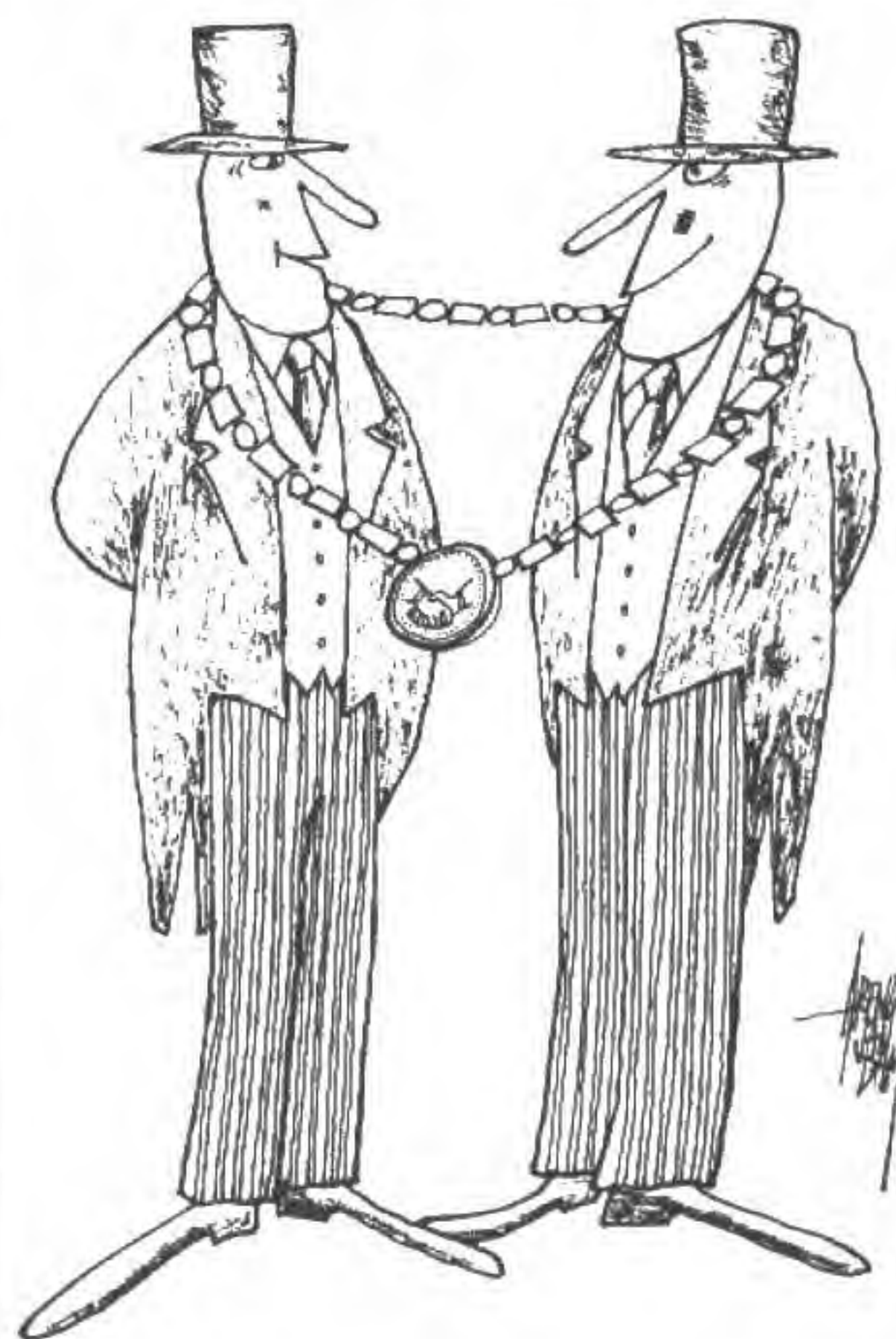
HOOFDSTUK 4 de gemeente geregeld / 39

Niveaus (gemeentelijk, provinciaal, landelijk) / 40
De gemeenteraad / 41
Collegevorming / 42
De burgemeester / 46
De ambtenaren / 47
Case gang van zaken op een gemeentehuis / 50

HOOFDSTUK 5 de provincie geregeld / 52

Hoe zit een provincie in elkaar? / 54
Info grotere gemeenten en kleinere provincies / 57

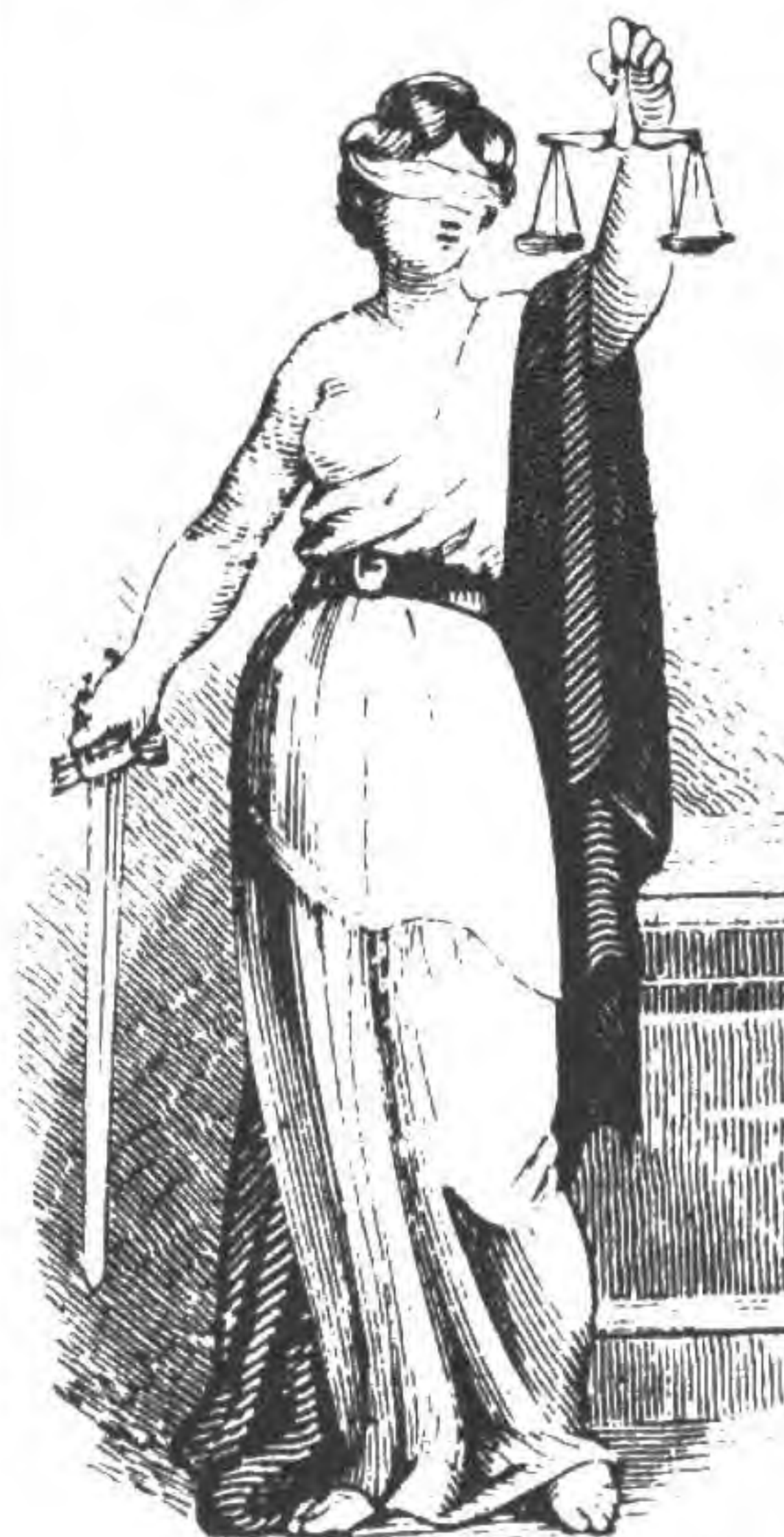

HOOFDSTUK 6 Nederland geregeld / 59

Een stukje geschiedenis / 62
Info een beetje rekenen / 65
Het vermoeiende werk van een kamerlid / 66
Wat kan de Tweede Kamer doen? / 68
Case een debat in de Kamer / 70
Info de Eerste Kamer / 72
Hoe komt een regering tot stand? / 74
De regering aan het werk / 76
Info de macht van de koning / 77

HOOFDSTUK 7 terecht geregeld / 79

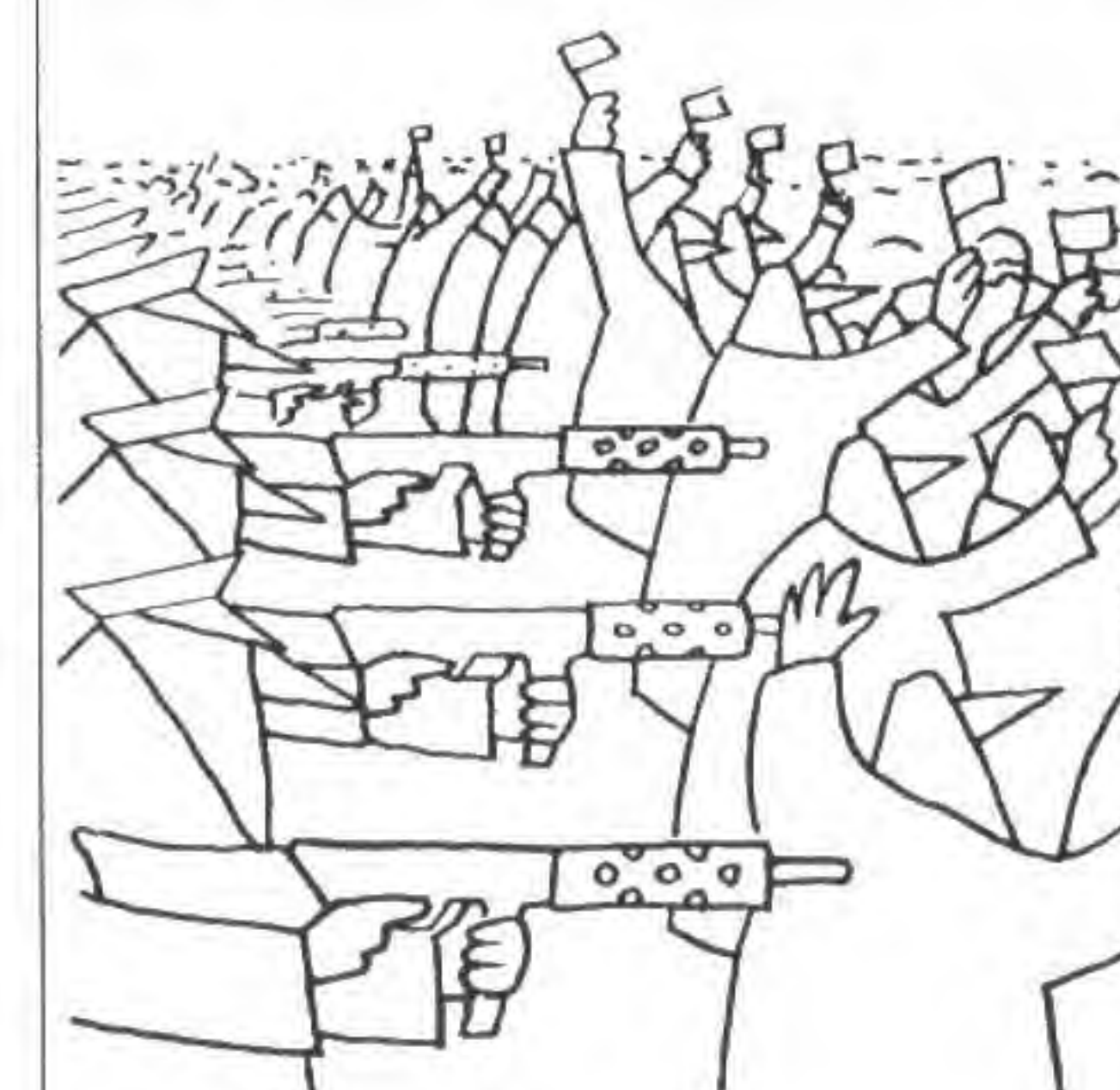
Burgers onder elkaar of burgers tegen de staat / 81
Een strafzaak / 82
Info rechtshulp / 83
Rechtspreken / 84
Rechtbanken in soorten / 87
Info straffen / 88
Case het mes-incident / 89

HOOFDSTUK 8 globaal geregeld / 91

De Europese Gemeenschap / 95
Info boterberg / 98
De hele wereld? / 99
Info UNIFIL / 102

HOOFDSTUK 9 vrij geregeld / 104

Democratie / 107
Case sport / 108
de drie gebroeders / 109
Dictatuur / 110
Info Amnesty International / 111
Overgangsdictaturen / 112
Permanente dictaturen / 116

1. EEN KWESTIE VAN WILLEN

Pannekoeken
en barricaden
in Van Heems-
kerckstraat

Twee uur lang geen last van bietenwagens

(Van een onzer verslaggevers)

De Van Heemskerckstraat in Groningen is gistermiddag tussen twee en vier uur afgesloten geweest voor het rijverkeer. De bewoners hadden met hekken, behangen met kreten als „Auto's vol met bieten kunnen wij wel schieten” de straat gedeeltelijk geblokkeerd.

De bewoners voeren al jaren actie tegen de bietenwagens, die tijdens de campagne door hun straat rijden. Ook veel automobilisten maken gebruik van de Van Heemskerckstraat als sluipteg. De bewoners zijn dat beu.

Een van hen vertelt dat wethouder drs. J. Wallage aldoor beloofd heeft, dat als de westelijke ringweg klaar is, de Van Heemskerckstraat weer in rust komt. „De westelijke ringweg is nu klaar en er is nog niets veranderd. Wij eisen twee dingen. Wallage wil geen van beide inwilligen. We willen dat de straat wordt afgesloten voor het vrachtverkeer. Wallage zei dat daar in de wet geen mogelijkheden voor zijn. Maar wij hebben het opgezocht en het kan wel. Verder willen wij dan, dat er om de snelheid van het personenvervoer te verlagen en ook om automobilisten te weren verkeersdrempels komen. Deze actie is een waarschuwing. We nemen het niet langer.”

Feest

Tussen de hekken was voor de kinderen van de buurt een feest georganiseerd. Allerlei spelletjes werden gespeeld. Op een tweepitsgasstelletje werden in de razende wind allerlei lekkernijen zoals pannenkoeken en friandellen klaargemaakt. Iedereen uit de buurt deed mee. Een actievoerder zegt dat dit de eerste keer is, dat de buurt zo'n eensgezindheid aan de dag legt.

Op het kruispunt bij de Eendrachtsbrug stonden actievoerders met grote borden beschreven met kreten tegen de bietenwagens op hun lichaam. Zij deelden aan de automobilisten die via de Eendrachtskade zuidzijde naar de Van Heemskerckstraat wilden rijden pamfletten uit, met de mededeling dat de straat was afgesloten. De automobilisten werd verzocht om de westelijke ringweg te nemen. De meeste automobilisten gaven aan dit verzoek gevolg.

Bietenwagens

Twee bietenwagens reden toch over de Eendrachtskade z.z. naar de Van Heemskerckstraat en troffen daar de barricade aan. Ze konden geen kant meer uit. De personenauto's konden door een zijstraat ontsnappen, maar de bietenwagens konden de bochten in die straat niet maken. Om kwart over drie was de politie ter plaatse. De bietenwagens werden via de Abel Tasmanstraat weggeleid. Hoofdspecteur L.G. van Kats ging met de actievoerders praten. Het actiecomité had de barricade niet mogen plaatsen, maar kreeg toch toestemming om door te

gaan met de actie. Er werd een politiemans op het kruispunt bij de Eendrachtsbrug gezet om het verkeer te regelen. Om vier uur werd de barricade opgeruimd.

Wethouder Wallage die persoonlijk voor het feest was uitgenodigd voor het feest, kon wegens ziekte niet komen. In zijn plaats verscheen de heer W. Brinkhuis, ambtenaar bestuurscontacten. Voorgesteld werd het gesprek met de wethouder, dat gistermiddag dus niet door kon gaan, naar 23 november te verschuiven. De actievoerders gingen daar echter niet mee akkoord en drongen aan op een eerder gesprek met de verkeerswethouder. De heer Brinkhuis beloofde dit met de heer Wallage te bespreken. Enkele raadsleden begaven zich gistermiddag ook op de barricaden.

Nieuwsblad van het Noorden
van donderdag
16 november 1978

Als je in de kranten kijkt, kom je veel vaker zulke berichten tegen: mensen die iets willen of die iets beslist niet willen. Het artikel over de bewoners van de Van Heemskerckstraat in Groningen is er maar één voorbeeld van.

Waarschijnlijk kenden de meeste mensen in die straat elkaar vóór die tijd helemaal niet. Maar ondanks dat werden ze het over één ding roerend eens: dat zware vrachtvervoer moest zo snel mogelijk hun straat uit! Dat was hun *gemeenschappelijk belang*. Of het hun ook inderdaad gelukt is, kun je niet in het artikel lezen. Er staat in dat ze er met de wethouder over zouden gaan praten. De belangen van de mensen in de Van Heemskerckstraat kunnen helemaal in strijd zijn met de belangen van anderen, met die van de suikerfabriek bijvoorbeeld.

1

In het krantebericht heb je kunnen lezen welke problemen en belangen een rol speelden in de Van Heemskerckstraat.

- a Stel dat jij wethouder was, welke beslissing zou jij dan genomen hebben?
- b Leg uit waarom je voor die oplossing kiest.
- c Denk je dat alle betrokken partijen vinden dat aan hun belangen in jouw oplossing voldoende recht wordt gedaan? Licht dit toe.

2

Als één van de buurtbewoners nu óók chauffeur van zo'n bietauto was:

- a Voor welke problemen zou hij dan komen te staan?
- b Hoe zou hij dit volgens jou moeten oplossen?

3

Ga eens na of je in je eigen woonomgeving ook voorbeelden kunt vinden van gemeenschappelijke belangen. Omschrijf welke belangen dat zijn en door wie ze worden gedeeld.

4

Zoek uit een krant artikelen die te maken hebben met een belangentegenstelling.

Groep ouders bezet school om benoeming

Van onze verslaggever

AMSTERDAM — Een groep ouders van leerlingen van de openbare Marius Bauerschool in Amsterdam is maandagmorgen overgegaan tot bezetting van het schoolgebouw. De ouders zijn het niet eens met de beslissing van de gemeente, het waarnemend hoofd van de school niet te benoemen tot vast schoolhoofd, maar een ander schoolhoofd in zijn plaats te benoemen. Het waarnemend hoofd is al achttien jaar aan de school verbonden.

De gemeente is tot het besluit gekomen op grond van de regel dat iemand die op wachtgeld staat, voorrang krijgt bij benoemingen. Degen op wie de keus is gevallen, komt uit het buitengewoon onderwijs.

Bezitters school krijgen hun zin

De ouders die vorige week de Marius Bauerschool in de hoofdstad bezetten krijgen hun zin: de onderwijzer L. Haverkamp wordt benoemd tot hoofd van deze lagere school. Dit hebben B. en W. van de hoofdstad besloten.

Het college houdt vast aan het principe, dat onderwijzers op wachtgeld het eerst in aanmerking komen voor vervulling van een vacature. De aanvankelijk benoemde onderwijzer, die door de ouders niet werd gewenst, was een wachtgelder. Hij heeft een baan bij een andere school aangenomen.

AFSPRAKEN

Waar het ook over gaat; bijna altijd is er sprake van een belangentegenstelling. De één wil dit — de ander dat. De een wil naar Nederland 1 kijken, de ander naar Nederland 2.

Niet iedereen kan z'n zin krijgen. Er moeten keuzes gemaakt worden: jij dit, ik dat. In een land als Nederland hoeven die keuzes niet meer van geval tot geval gemaakt te worden. Langzaam maar zeker zijn er over een heleboel dingen *vaste afspraken* ontstaan. Een enorme hoeveelheid afspraken en afspraakjes tussen mensen onderling zorgt ervoor dat alles geregeld verloopt. Dit betekent wel dat iedereen zich aan de afspraken moet houden; dus z'n rechten en plichten kent.

Code

Eind vorig jaar werden achttien Amerikaanse zwimmers en zwimmers uit de nationale selectie geschorst op grond van wangedrag. Enkel hadden een stickie gerookt, anderen waren te laat naar bed. Er was kortom gezondigd tegen de vorig jaar tijdens de wereldkampioenschappen van West-Berlijn in werking getreden „Code of Conduct”, gedragscode dus.

Tot nu toe werden slechts weinig bijzonderheden van de gedragscode bekend; door de affaire van de 18 echter werd het langzamerhand toch noodzakelijk de integrale tekst bekend te maken. Dat gebeurde in het laatste nummer van Swimming World. De lol wordt er voor een zwemmer, die vlag en vaderland mag vertegenwoordigen, blijkens de zes bepalingen in de Code niet veel groter op:

1. Elke avond is er (om tien uur voor de zwimmers/sters en om elf uur voor de stafleden) inspectie van de kamers.

2. Alcoholgebruik, roken in welke vorm dan ook, alsmede het gebruik van „drugs”, tenzij voorgeschreven door een arts, zijn verboden.

3. Er dient niet onbetamelijk, wild of destructief gefeest te worden. Als een staf- of teamlid aanwezig is bij een dergelijke gelegenheid, is het zijn verantwoordelijkheid om weg te gaan of beschouwd te worden als deelnemer.

4. Als leden van de andere sekse zich in dezelfde kamer bevinden, dienen de deuren steeds wijd open te staan.

5. Atleten en staf dienen elke ploegbijeenkomst bij te wonen.

6. Geeigende team-uniforms moeten gedragen worden, als zulks door de staf wordt voorgeschreven.

Het gaat hier dus om een code, die van kracht is bij elke internationale wedstrijd en bij elk trainingskamp. Sporten doe je nu eenmaal vandaag de dag niet meer voor je plezier. En de straffen bij overtreding van het reglement, zijn navenant. Atleten van beiderlei kunne, zich bevindend in dezelfde kamer, lopen de kans één of twee jaar geschorst te worden. Dat ligt eraan, hoever de deur open staat.

Als je je aan deze afspraken houdt, mag je meedoen in een topzwemploeg. Het is natuurlijk wel een uitzonderlijk voorbeeld. Een opsomming van plichten: dit mag niet, dat mag niet. En het recht dat je hebt, als je je aan al die plichten houdt, is mee te mogen zwemmen in een zwemploeg.

Illustratie: J. J. J.

Van de meeste regels zijn we ons niet eens meer bewust. Je doet het gewoon. Als je op de weg rijdt, ga je echt niet elke keer denken: aan welke kant van de weg zal ik nu vandaag eens gaan fietsen. Als er een nieuwe regel komt om een reflector op je fiets te hebben, zet je er een op. Als je zestien jaar bent, heb je het recht om op een brommer te rijden. Maar als je van dat recht gebruik wilt maken, zijn er een aantal plichten waaraan je je moet houden:

- Je hebt de plicht je aan de verkeersregels te houden
- Je hebt de plicht ervoor te zorgen dat je brommer aan alle eisen voldoet
- Je hebt de plicht een bromfietsverzekering af te sluiten
- Je hebt de plicht een valhelm te dragen

BB. Eisen ten aanzien van de inrichting en de belading van bromfietsen

Bromfietsen

Art. 80a. 1. Bromfietsen worden voor de toepassing van dit hoofdstuk, voorzover het eisen ten aanzien van de inrichting en de belading betreft, gelijkgesteld met fietsen, met inachtneming van het bepaalde in de volgende leden.

2. Zij moeten voldoen aan de volgende eisen:

a. de krachtoverbrenging tussen motor en wielen moet op eenvoudige wijze blijvend kunnen worden onderbroken. Indien het voertuig tweewielig is en de motor het voorwiel aandrijft moet de krachtoverbrenging bovendien zodanig zijn dat bij plotselinge stilstand van de motor het voorwiel niet wordt geblokkeerd;

b. de trekkracht van de motor moet op eenvoudige wijze door de bestuurder kunnen worden geregeld, zonder dat deze hiertoe het stuur behoeft los te laten;

c. de afgewerkte gassen anders worden afgevoerd; de inrichting, welke behoorlijk gepend en over de gehele lengte gas afvoert;

d. ieder wiel, met uitzondering het wiel van een zijspanwagen, zijn voorzien van tenminste één werkende rem, welke niet op de bu omtrek van de band werkt; bij ten ste één van de wielen moet de rem ken op een met het wiel ver' trommel of schijf;

e. de remvertraging moet droge of nagenoeg droge en horizontaal liggende weg, bij van beide remmen tezamen, 3,86 m/sec² bedragen, met stande dat, voor zover betr fietsen op meer dan twee wiel horen tot een soort, door Onz goedgekeurd vóór 1 janu niet zijnde bromfietsen met 2 gen, de remvertraging bij gel beide remmen tenminste 2,0 moet bedragen. Van bromfi

5

Als iemand een huis wil bouwen of verbouwen, komt hij in aanraking met allerlei regels. Voor er gebouwd mag worden, moet hij eerst een bouwvergunning aanvragen. Wat vind je van deze afspraak? Kun je er voordelen en nadelen van bedenken?

6

De maatschappij zit vol regels en regeltjes. Kun je er een paar noemen die je onmiddellijk zou afschaffen als jij het alleen voor het zeggen zou hebben? Zeg er wel bij waarom. Bespreek met anderen hoe die er over denken.

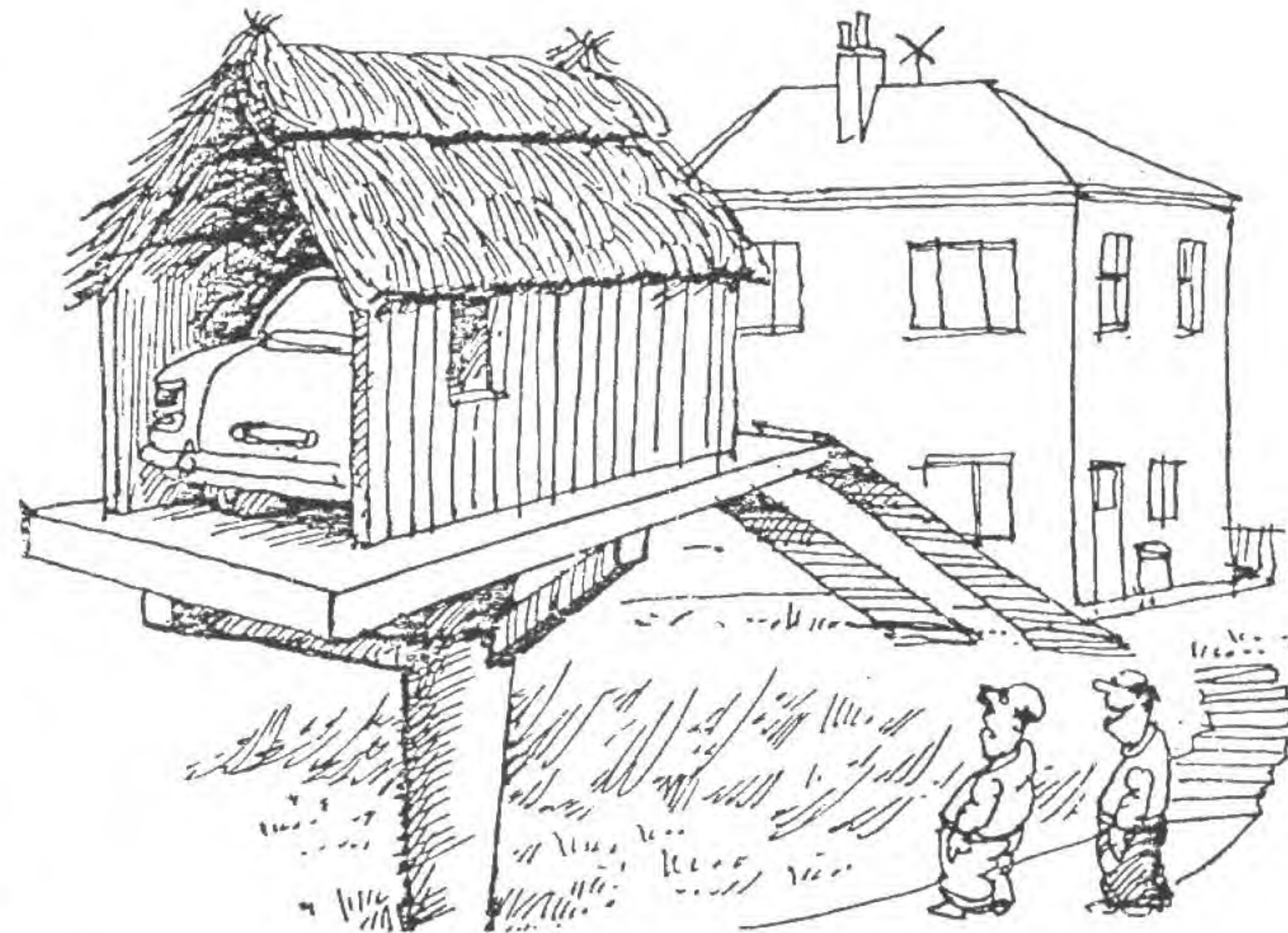
7

Kun je in je school voorbeelden noemen van belangentegenstellingen?

- a Geef aan welke partijen daarbij tegenover elkaar staan
- b Leg uit waarom elke partij zijn eigen belang heeft
- c Zijn er ook afspraken gemaakt rondom die belangentegenstelling, welke?

8

- a Omschrijf in eigen woorden wat bedoeld wordt met rechten en plichten
- b Noem vier rechten en vier plichten waar je zelf mee te maken hebt. Geef daarbij aan wie ze vaststelt
- c Doe hetzelfde als bij b, maar nu voor je ouders

„Voor een vogelhuisje heb je toch zeker geen bouwvergunning nodig?”

Het gaat hier over staatsinrichting. Je hebt gemerkt dat de voorbeelden die we gebruikt hebben erg dicht bij huis gekozen zijn.

Dat wat in de Van Heemskerckstraat in Groningen gebeurde, kan ook in jouw straat gebeuren.

Dat mensen in Amsterdam ontevreden waren over de benoeming van het schoolhoofd, kan ook op jouw school gebeuren.

En met bromfietsen hebben we ook allemaal te maken.

Misschien heb je je inmiddels al eens afgevraagd:

Staatsinrichting is toch het vak om te leren hoe de Tweede Kamer werkt, of hoe een gemeenteraad in elkaar zit?

Dat hoort er allemaal natuurlijk wel bij, toch is het maar een stukje van de staatsinrichting.

Staatsinrichting begint bij je voordeur. We proberen hier aan te geven hoe het staatkundige systeem in Nederland in elkaar zit, maar vooral ook hoe je er zelf iets mee kunt doen.

Het is misschien wel goed te weten hoe een gemeenteraad in elkaar zit, maar als het daarmee ophoudt, heb je er waarschijnlijk erg weinig aan.

Als je in Nederland om je heen kijkt, zie je allerlei soorten van macht:

Kennis is macht. Tien mensen moeten ergens een beslissing over nemen. Negen weten helemaal niets van het onderwerp af en één weet precies hoe de vork in de steel zit. De kans is dan groot dat die ene z'n zin krijgt. Hij kan de anderen uitleggen hoe het volgens hem in elkaar zit en zij zullen het waarschijnlijk wel met hem eens zijn, omdat ze er niets tegen in te brengen hebben.

Goed kunnen praten is macht. Je ziet het vaak genoeg. Er zijn mensen die heel precies weten hoe iets in elkaar zit, maar ze kunnen het niet op andere mensen overbrengen. Als ze de kans krijgen iets te zeggen, komen ze niet goed uit hun woorden. Ook al hebben ze het bij het goede eind, de mensen luisteren niet naar hen. Ze luisteren vaak eerder naar iemand die met mooie woorden en grote gebaren iets staat te verkondigen. Ook al klopt er niets van wat hij zegt, toch heeft hij macht over anderen.

Het werk dat je doet is macht. Mensen met hogere banen hebben meer verantwoordelijkheid en invloed dan anderen, al was het alleen maar omdat zij mensen „onder zich“ hebben. Ook krijgen zij door hun baan meer kansen om in contact te komen met allerlei instanties.

Zoek in een Nederlands woordenboek de betekenissen op van macht en gezag.

a Omschrijf de betekenissen in eigen woorden

b Noem eens twee voorbeelden van mensen die macht hebben:
op school
in het verkeer
in de gemeente
in Nederland
in de wereld

c Heb jij zelf ook macht of gezag over andere mensen? Over wie en waarom?

Geld is macht. Met geld kun je andere mensen voor je laten werken. Je kunt gemakkelijk dingen regelen. Hoe meer geld je hebt, hoe groter je mogelijkheden zijn om te kunnen doen wat je wilt.

Het aantal is macht. Het maakt nogal wat uit of je iets alleen wilt doen, of dat er samen met jou een heleboel andere mensen hetzelfde willen.

De meeste mensen vinden het woord „macht“ een vies woord. Macht, zeggen ze, is misbruik maken van anderen.

Macht is geweld. Je hebt kunnen lezen dat macht eigenlijk heel gewoon is. Waar het om gaat is:

Wie heeft die macht en wie controleert die macht?

De machtsverhoudingen zijn tamelijk vast komen te liggen. Er wordt niet steeds meer gevochten over wie er nou de baas is. Als iedereen het er over eens is dat de verhoudingen zó en niet anders liggen, dan verandert macht in *gezag*. Gezag is dus een speciale vorm van macht: macht die vastgelegd is. Als je directeur van een school wordt, zijn er een groot aantal regels die precies aangeven wat je macht is.

Vroeger was het zo dat de macht in handen was van koningen en keizers. Tegenwoordig is het in een land als Nederland zo dat het gezag en de controle daarover in handen is van het volk: *democratie*. Iedereen heeft in Nederland in principe evenveel te vertellen. Het probleem is dan natuurlijk wel: hoe regel je zo iets?

- a** Omschrijf met eigen woorden wat jij onder **DEMOCRATIE** verstaat.
- b** Kun je voorbeelden noemen van situaties waar je mee te maken hebt en waarvan je vindt dat ze ondemocratisch zijn?
- c** Leg uit waarom je die voorbeelden ondemocratisch vindt.

VERTEGENWOORDIGING

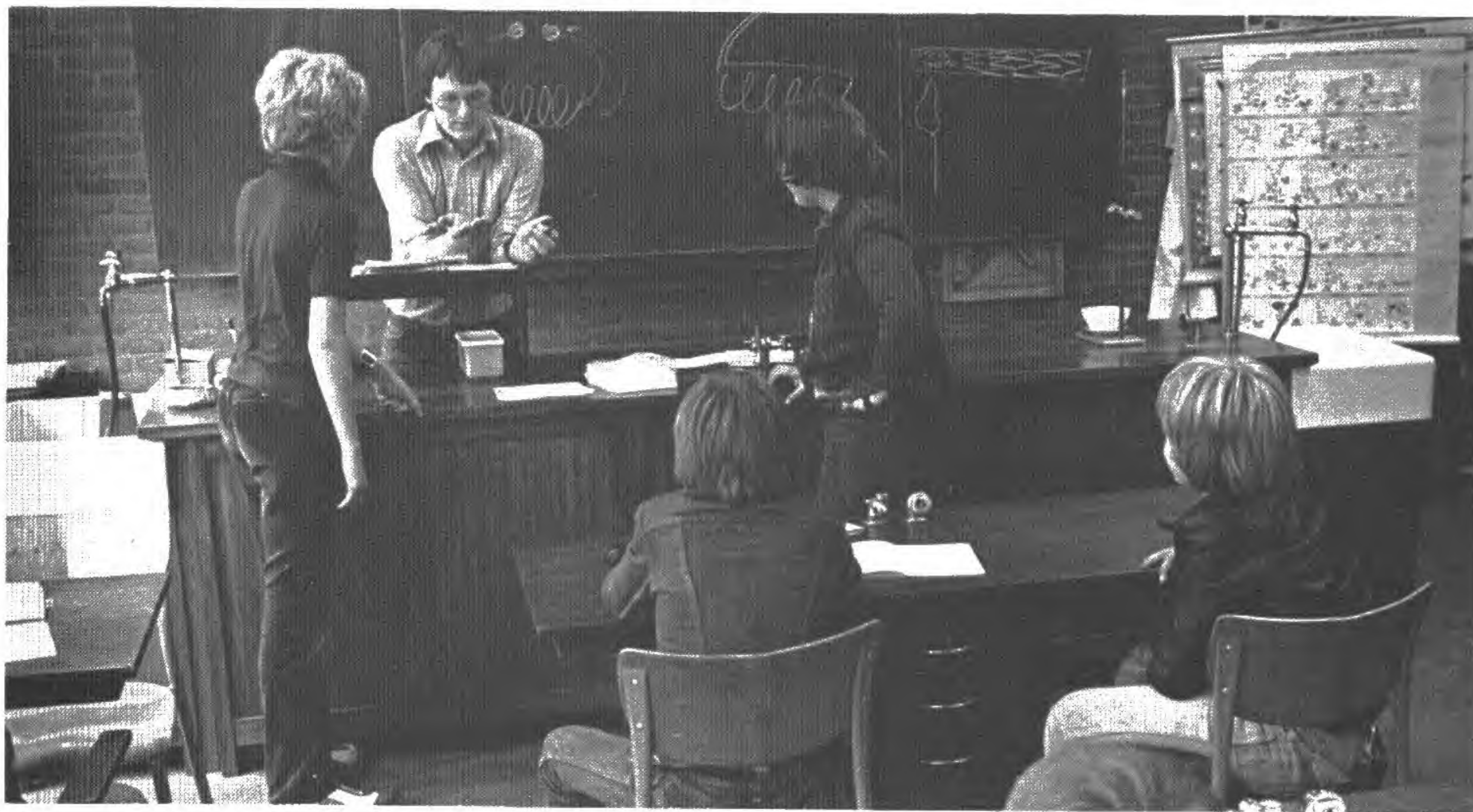
11

Als er in je klas iets moet gebeuren, kun je daar met z'n allen over praten. Iedereen geeft z'n mening, de „voor“-s en „tegen“-s komen duidelijk naar voren. Uiteindelijk besluit je dan met z'n allen iets wel of niet te doen. Zo kan het als het om een klas gaat. Voor een hele school wordt het al iets moeilijker en voor een heel land is er helemaal geen beginnen aan. Het is onmogelijk alle Nederlanders voor iets bij elkaar te trommelen en te zeggen: bespreken jullie dat maar even en neem dan een beslissing.

Iets in een klas besluiten na er met z'n allen over gesproken te hebben, is een vorm van *directe democratie*. Om praktische redenen kan dat voor een hele school niet. Je moet het in die gevallen op een *indirecte* manier doen.

Als klas kies je iemand uit die de mening van je klas naar voren kan brengen. Het komt er dan op neer dat de *vertegenwoordigers* van alle klassen samen de beslissingen nemen. Vind je achteraf dat degene die jij gekozen hebt, het niet goed gedaan heeft, dan zul je de volgende keer wel uitkijken voor je weer dezelfde vertegenwoordiger kiest!

Een klassevertegenwoordiger moet in de schoolraad de mening van de klas naar voren brengen. Stel dat hij daar iets moet zeggen namens de klas waar hij het zelf helemaal niet mee eens is. Wat moet hij volgens jou dan doen?

DE MEESTE STEMMEN TELLEN

Je kunt niet alsmaar door blijven praten tot iedereen het eindelijk eens is. Op een gegeven moment moeten er besluiten genomen worden. De mensen die vóór het besluit zijn hebben hun mening naar voren gebracht, de tegenstanders ook. Dan moet er gestemd worden. Een kwestie van vingers tellen: zoveel voor, zoveel tegen. Het besluit is genomen.

Toch ligt het niet zo simpel. Op de eerste plaats is het belangrijk dat de zaak goed uitgepraat wordt en dat iedereen precies weet wat hij doet als hij voor of tegen stemt. Maar dan ben je er nog niet. Het is erg gemakkelijk om te zeggen: toen er gestemd moest worden waren er zes voor en vijf tegen, dus is het aangenomen. *Maar democratie is meer dan „de helft plus één“*. Als de meerderheid bij het uitvoeren van het besluit helemaal voorbij gaat aan de belangen van de minderheid, dan is het met die democratie niet helemaal in orde.

Vertegenwoordigers zitten er om voor de belangen van de mensen die hen gekozen hebben, op te komen. Of dat nu in het schoolparlement, in de gemeenteraad of in de Tweede Kamer is, maakt niet zo veel uit. Van hen wordt verwacht dat ze voor de belangen van hun kiezers opkomen. Maar dan moeten ze natuurlijk wel weten wat die kiezers willen!

Tegenwoordig is het gelukkig niet meer zo dat mensen als ze eenmaal gekozen zijn, zich helemaal niets meer hoeven aan te trekken van de mensen die hen gekozen hebben. Er zijn allerlei spelregels gekomen over *inspraak*. Die regels moeten er voor zorgen dat er ook inderdaad naar de sprekers geluisterd wordt. Zo zijn er *hearings* waar de vertegenwoordigers luisteren naar de mening van de mensen in de zaal. Ook is het in veel gevallen mogelijk tegen bepaalde zaken *bezwaarschriften* in te dienen. Die bezwaarschriften moeten dan behandeld worden. De mensen die de besluiten moeten nemen, moeten dan aangeven waarom ze het wel of niet eens zijn met dat bezwaar.

12

Vul zelf de lege bordjes achter de sprekers in.

13

Op welke manieren kan een gekozen vertegenwoordiger er achter komen wat de belangen van zijn kiezers zijn?

14

Stel dat jij mee gaat doen aan de inspraak in Noord-Holland.

- Geef in je eigen woorden weer waarover je in Noord-Holland inspraak mag hebben.
- Wat moet je achtereenvolgens doen?
- Vind je de advertentie duidelijk genoeg? Zou iedereen begrijpen wat er in de advertentie bedoeld wordt?

De mogelijkheden tot inspraak lijken allemaal erg mooi, in de praktijk komt er echter vaak niet veel van terecht, want de dingen waar de mensen hun mening over mogen geven, zijn dan al zo ver voorbereid dat je er niet meer al te veel aan kunt veranderen.

LAAT UW STEM HOREN OVER UW EIGEN WOONOMGEVING

Waar moeten nieuwe huizen worden gebouwd? Welke oplossingen moeten worden gezocht voor de Amsterdamse haven? Hoe ziet de toekomst eruit voor Schiphol? Welke ruimte moet Hoogovens krijgen? Hoe moet het met de stadsvernieuwing?

Binnenkort worden hierover een aantal beslissingen genomen. In juni 1979 nemen Provinciale Staten van Noord-Holland besluiten over de inrichting van het zuidelijk deel van de provincie. Dat is het gebied rond Amsterdam, Haarlem, IJmond, Zaanstad en Haarlemmermeer. Bij de provincie noemt men dat: **AMSTERDAM-NOORDZEEKANAALGEBIED**

Voor dit gebied is een ontwerp-streekplan gemaakt waarin de voorstellen staan van het dagelijks bestuur van de provincie, Gedeputeerde Staten. Voordat in juni volgend jaar over die voorstellen wordt beslist, kan iedereen er zijn of haar mening over geven. Elke beslissing heeft gevolgen voor de een of de ander. Misschien wel voor u.

Informatieavonden

Gedeputeerde voor de ruimtelijke ordening W. van der Knoop, zal op een aantal informatieavonden een toelichting geven op het ontwerp-streekplan. De data zijn:

6 september,
Zaanstad,
Lindeboomschool,
Raadhuisstraat 57,
Koog aan de Zaan.

7 september,
Amsterdam,
Krasnapolsky,
Dam.

19 september,
Velsen (Noord),
De Schouw,
Bleyenhoeflaan 2.

Alle avonden beginnen om 20.00 uur. Ze worden geleid door de Commissaris der Koningin, drs. R. J. de Wit. Er zal een korte diareeks over het plan worden vertoond.

Waar begint uw invloed?

Als u zich aangesproken voelt door de voorstellen en er uw mening over wilt geven, kunt u regageren. Iedereen kan van 1 september tot 15 december een reactie – bezwaarschrift genoemd – sturen naar Provinciale Staten. In deze periode ligt het plan ter inzage in de gemeentehuizen in het Amsterdam-Noordzeekanaalgebied, in de openbare bibliotheken, en in het provinciehuis, Dreef 3 in Haarlem.

Wat gebeurt er met uw reactie?

Uit Provinciale Staten, de 79 Noordhollandse volksvertegenwoordigers wordt een Commissie van Onderzoek gevormd, die de reacties gaat beoordelen. Er zullen nog hoorzittingen worden gehouden, overal in 't gebied, waarop iedereen zijn bezwaarschrift kan toelichten. De Commissie van Onderzoek bereidt dan de besluitvorming in Provinciale Staten in juni 1979 voor. Daarbij worden de bezwaarschriften betrokken.

Inspraakbegeleiding

Het best kunt u zelf het initiatief nemen voor het opstellen van een reactie. Als u dat wenst kan het Provinciaal Opbouworgaan (Kleine Houtweg 23, Haarlem, tel. 023-319130) u behulpzaam zijn. Op de informatieavonden zal een en ander verteld worden over de begeleiding die het Opbouworgaan kan geven.

Voor meer informatie kunt u bellen naar bureau voorlichting van de provincie, Dreef 3 in Haarlem, tel. 023-169933.

BON	
Stuur mij:	☐ gratis brochure ontwerp-streekplan Amsterdam-Noordzeekanaalgebied
	☐ het ontwerp-streekplan zelf (à f 25,- excl. portokosten)
naam:	
adres:	
woonplaats:	

Bon insturen naar: Provinciehuis, Dreef 3, 2012 HR Haarlem.

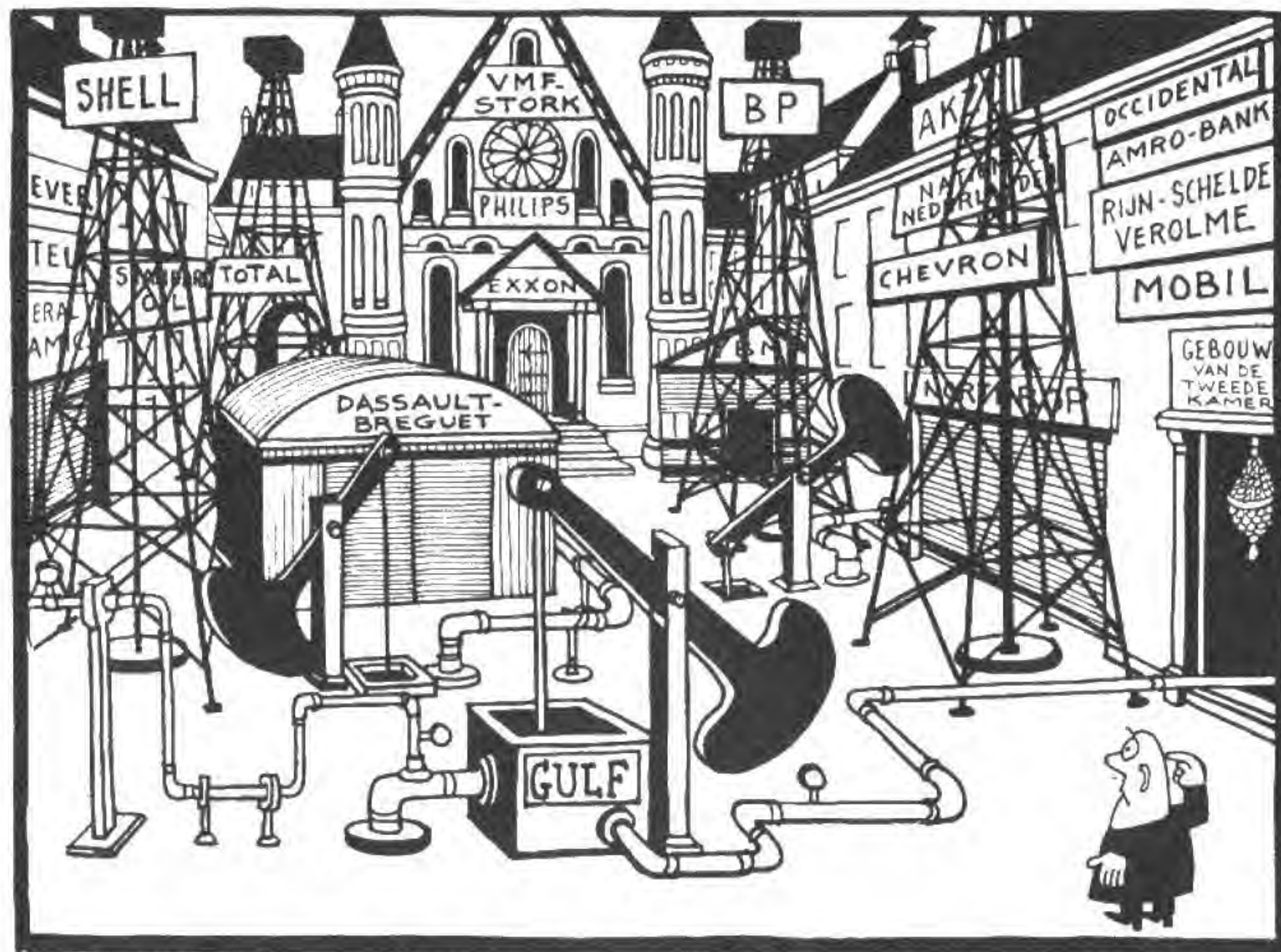

provinciaal
bestuur van
noord-holland

Meer macht dan een ander

Niet iedereen kan z'n zin krijgen. De een heeft meer macht dan de ander. Op papier heeft iedereen evenveel te vertellen, maar in de praktijk blijkt dat sommige mensen veel meer te vertellen hebben dan anderen. Dat heeft met heel veel dingen te maken: opleiding, het werk dat je doet, enz. Ook is het zo dat je veel zwakker staat als je alleen iets wilt, dan wanneer je dat samen met een grote groep doet.

In Nederland is eens een onderzoek gehouden om er achter te komen wie volgens de Nederlandse kiezer de meeste invloed had. Hieronder kun je aflezen wie volgens de ondervraagden „veel invloed” hadden:

De ministers	77 %
De Tweede Kamer	76 %
De kiezers	12 %
De politieke partijen	49 %
De vakbonden	60 %
De boerenbonden	10 %
De middenstandsorganisaties	11 %
De werkgeversorganisaties	49 %
De grote ondernemingen	73 %
De hoge ambtenaren	44 %
Pers, radio, t.v.	38 %
Actiegroepen	12 %
Demonstranten	7 %
De kerken	6 %
De Europese Gemeenschap	48 %
De NAVO	44 %
De regering van de Verenigde Staten	40 %

Gezicht op het Binnenhof

15

- Zet de verschillende groepen in volgorde van belangrijkheid. Doe het zo, dat de groepen die volgens de ondervraagden de meeste invloed hebben, bovenaan staan.
- Op welke plaats komen de kiezers? Hoe zou je dat verklaren?
- Zet de groepen nu in volgorde van belangrijkheid, zoals jij vindt dat het zou moeten zijn. Leg uit waarom je dat vindt.

16

Vertel met eigen woorden wat je ziet in de cartoon van Opland. Vergelijk je antwoord met het lijstje dat je van de belangrijke groepen gemaakt hebt.

17

Leg uit hoe de verschillende groepen in het lijstje optreden. Vertel ook op wie ze macht uitoefenen.

„Dan hadden jullie maar een andere raad moeten kiezen”

Begin 1975 was in Amsterdam de actiegroep-Nieuwmarkt zeer actief. Het Amsterdamse gemeentebestuur wilde dwars door de Nieuwmarkt-buurt de metrolijn aanleggen. Daarvoor zouden erg veel huizen in die buurt gesloopt moeten worden. De buurtbewoners waren er fel op tegen. Ze vonden dat je de buurt helemaal kapot maakte door er zo met de slopershamer in te keer te gaan. Die metrolijn kon ook wel op een andere manier — om de buurt heen — aangelegd worden, vonden zij.

Beide partijen hielden voet bij stuk. De burgemeester en de wethouders zeiden: de gemeenteraad heeft het besluit genomen die lijn door de buurt aan te leggen en wij voeren dat democratisch genomen besluit uit. De actiegroep zei: dat kan allemaal wel zo zijn — de meerderheid in de gemeenteraad kan dan wel zo over onze buurt denken — maar wij moeten er wonen! Toen de eerste slopers in de buurt kwamen, kwam het tot een uitbarsting. Hieronder staan een paar citaten uit Vrij Nederland van 29 maart 1975.

„Vier dagen later zei een sloper, op een dragline gezeten, het slagveld tussen de Lastageweg en de Jodenbreestraat overziend: „Ze hebben er een aardige puinhoop van gemaakt, die hippies!” De hippies?

De Amsterdamse actiegroepen, demonstrerend tussen Nieuwmarkt en Dam, riepen hun yell: „B en W allemaal, knechten van het kapitaal!” Een agent in volle krijgsbepakking, de hoek Kloveniersburgwal-Nieuwmarkt bewakend, ging met iemand in discussie: „Dan hadden jullie maar een andere gemeenteraad

moeten kiezen,” zei hij. De bulldozers en pantserwagens stuitten in de St. Antoniebreestraat op een manshoge barricade opgetrokken uit voor de metro bestemde bouwmaterialen. Het bouwsel werd bekroond met een stuk karton waarop de woorden „Dit bord heeft Samkalden voor z'n kop” geschilderd stonden.”

18

- Omschrijf welke belangen er in de Nieuwmarktbuurt tegenover elkaar stonden.
- Vind je dat het Amsterdamse gemeentebestuur op een democratische manier heeft gehandeld?
- Leg uit waarom je dat vindt.
- Welke beslissing zou je zelf genomen hebben?

2. JESTEM LATEN HOREN

HET BULLDOZER EFFECT

Politiek is opkomen voor je belangen. En ook al interesseer jij je niet voor de politiek, dan komt de politiek wel bij jou! Er moet een nieuwe weg aangelegd worden en plotseling merk je dat voor die nieuwe weg jouw huis afgebroken moet worden. Er zijn dan mensen die pas actief worden als bij wijze van spreken de bulldozer al bijna in hun voortuin staat.

Het is erg goed om voor je belangen op te komen, maar als je het zo doet als in dit voorbeeld dan heb je er weinig meer aan: je moet er natuurlijk wel op tijd bij zijn. Niet afwachten tot bijvoorbeeld een gemeenteraad de beslissing om de weg aan te leggen genomen heeft. Dan kun je alleen nog maar achteraf protesteren.

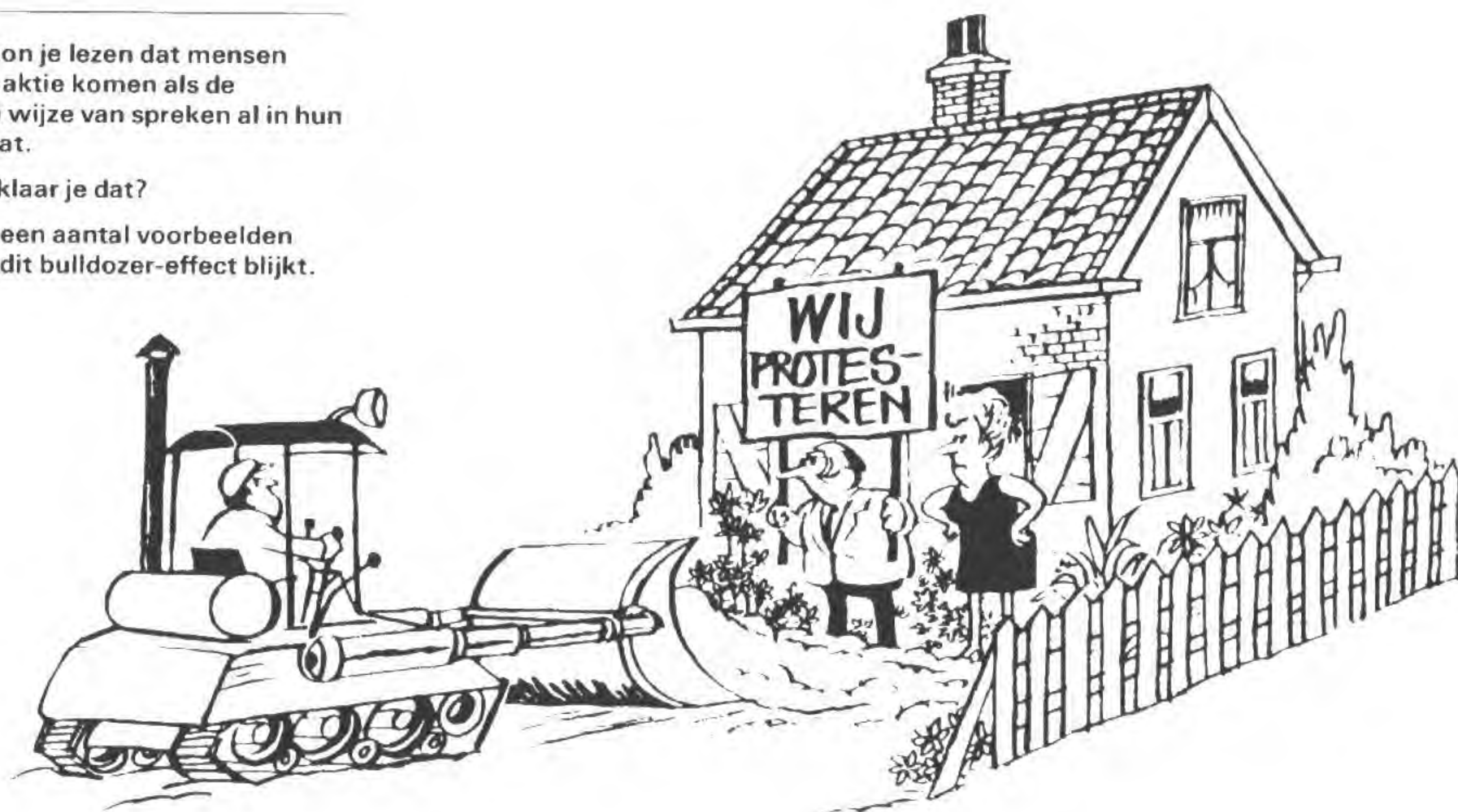
Politiek is opkomen voor jouw belangen en die van anderen

Politiek is beslissingen nemen en keuzen maken

1

Hierboven kon je lezen dat mensen soms pas in actie komen als de bulldozer bij wijze van spreken al in hun voortuin staat.

- a Hoe verklaar je dat?
- b Bedenk een aantal voorbeelden waaruit dit bulldozer-effect blijkt.

2

- a Noem een aantal actiegroepen bij jou in de gemeente. Geef er steeds bij aan welk doel ze nastreven of welk belang ze vertegenwoordigen.
- b Maak een overzicht van de politieke partijen die in jouw gemeente in de raad zitten.
- c Je hebt bij a al bekeken wat de actiegroepen willen. Hoe staan de politieke partijen daar tegenover?

3

Uiteindelijk vallen de beslissingen toch in de gemeenteraad. Welke rol spelen de actiegroepen dan precies?

HET ALGEMEEN BELANG

Lang niet alle inwoners van een gemeente willen hetzelfde. Sommige mensen vinden dat er veel te veel geld aan de sport wordt uitgegeven — anderen vinden dat er juist een nieuw zwembad of een sporthal moet komen. Sommige mensen vinden dat er veel te weinig parkeerplaatsen bij de winkels in het centrum zijn — anderen vinden dat de mensen maar met het openbaar vervoer naar het centrum toe moeten en dat er (dus) meer stadsbussen moeten gaan rijden.

Komt er een nieuwe sporthal of een nieuw zwembad? Komen er parkeergarages in het centrum? Wordt het aantal stadsbuslijnen uitgebreid?

Uiteindelijk wordt die keuze gemaakt in de gemeenteraad. Allerlei groepen en comités kunnen hun problemen en wensen zo duidelijk mogelijk naar voren brengen, daarna is het de beurt aan de door de burgers van de gemeente gekozen vertegenwoordigers — de gemeenteraad — om uiteindelijk de knoop door te hakken: dat doen we wel, dat niet, dat doen we maar gedeeltelijk, dat doen we pas over vier jaar, enz.

Veel actiegroepen ontstaan omdat ze vinden dat er te weinig voor *hun* belangen wordt opgekomen. Door actie te voeren hopen ze dat er meer rekening met hun belangen gehouden gaat worden. Als de politieke partijen in een gemeenteraad gaan beslissen, houden ze rekening met de belangen van de verschillende groepen en daarbij kan het natuurlijk best voorkomen dat de ene partij voor hele andere belangen opkomt dan een andere partij.

Aktiegroep	Politieke partij
Een actiegroep wordt gevormd door mensen die samen proberen op allerlei manieren voor hun belangen op te komen. Dit doen ze door misstanden in de publiciteit te brengen.	Een politieke partij wordt gevormd door mensen die samen allerlei zaken in onze maatschappij proberen te veranderen. Ze doen dat vooral door leden van de partij gekozen te krijgen in vertegenwoordigende lichamen als gemeenteraden, Tweede kamer, enz.
Een actiegroep houdt op te bestaan als de zaak waar ze actie voor voert, opgelost is.	Omdat een politieke partij zich met allerlei zaken bezighoudt, zijn er voortdurend werkzaamheden die gedaan moeten worden.
De leden van een actiegroep zijn eigenlijk zo maar bij elkaar gekomen om aan het werk te gaan. Strakke spelregels zijn er niet.	In een politieke partij staan de regels precies omschreven. Dat geldt ook voor de regels voor het gekozen worden in vertegenwoordigende lichamen.

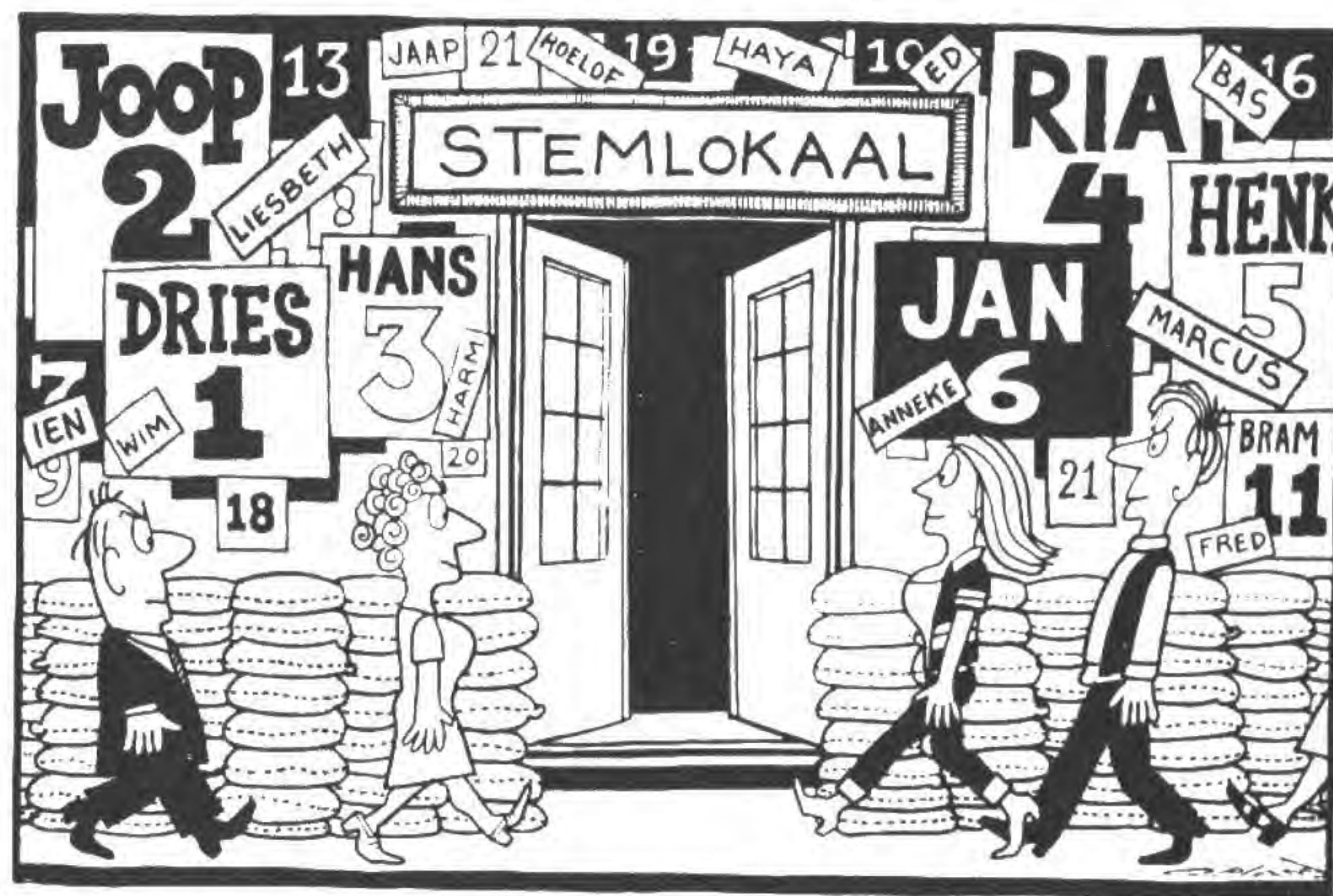
HET POLITIEKE SYSTEEM

Als mensen het over „de“ politiek hebben, dan denken ze meestal aan wat er gebeurt in gemeenteraden, in de Provinciale Staten en in de Tweede Kamer. Dat is natuurlijk niet helemaal waar, want de politiek begint voor je eigen deur, in je eigen straat. Aan het voorbeeld van de bulldozer heb je kunnen zien dat het ook erg belangrijk is om actief te zijn in de „echte“ politiek, omdat er anders alleen vóór jou gedacht wordt. Achteraf zal dan vaak kunnen blijken dat je het er helemaal niet mee eens bent!

Er zijn erg veel mensen die zeggen: de vertegenwoordigers die wij gekozen hebben, moeten de beslissingen maar nemen, daar leggen wij ons bij neer. Deze mensen cijferen zichzelf helemaal weg, de beslissingen laten ze helemaal aan anderen over.

Nu zijn er verschillende manieren om politiek actief te zijn. Dat varieert van één keer in de vier jaar je stem uitbrengen bij de verkiezingen, tot lid zijn van een politieke partij en daarbij de vergaderingen van zo'n partij bijwonen, meedenken over allerlei dingen, enz. Een paar honderdduizend mensen in Nederland zijn lid van een politieke partij. Van die paar honderdduizend mensen zijn de meesten maar „papierleden“. Dat wil zeggen dat ze contributie aan hun partij betalen, keurig om de zoveel tijd de krant van hun partij ontvangen, maar verder helemaal niet actief zijn voor de partij. Eigenlijk zijn er dus maar heel weinig mensen in Nederland politiek actief.

Politieke partijen zijn er in Nederland in soorten. Je hebt hele kleintjes die alleen in één bepaalde plaats actief zijn met een handjevol leden en er zijn de heel grote landelijke politieke partijen met duizenden leden en vertegenwoordigers in alle gemeenteraden, Provinciale Staten en in de Tweede Kamer. Je hebt partijen die vinden dat de maatschappij zoals die er nu uitziet, maar niks is en dat alles anders moet. En je hebt partijen die vinden dat het prima gaat en dat het het beste is dat er niets verandert.

4

Ga eens praten met iemand waar je van weet dat hij of zij lid is van een politieke partij. Vraag aan hem van welke partij hij lid is. Waarom is hij lid van die bepaalde partij? Wat doet hij allemaal voor die partij?

5

Probeer een aantal redenen te bedenken waarom politieke partijen zoveel „papierleden“ hebben.

6

Zou je zelf lid van een politieke partij willen worden? Waarom wel of waarom niet?

INFO

Politieke partijen

In de vorige eeuw werd Nederland bestuurd door heel weinig mensen. Alleen de allerrijksten hadden toen stemrecht. De mensen die in de gemeenteraden, de Provinciale Staten en in de Tweede Kamer zaten, kwamen uit die kleine groep. Politieke partijen bestonden toen nog niet. Wel waren er kiesverenigingen. Dat waren clubs die samen voor de verkiezingen een kandidatenlijst opstelden. Meestal waren het plaatselijke verenigingen. Groepjes rijke burgers die aan hun — ook rijke — plaatsgenoten vroegen bij de verkiezingen hun stem uit te brengen op „hun“ kandidaat.

Uit dergelijke kiesverenigingen zijn langzaam maar zeker de echte landelijke politieke partijen gegroeid. Dit gebeurde vooral toen het kiesrecht werd uitgebreid en steeds meer mensen mochten gaan stemmen. Deze politieke partijen deden meer dan alleen maar een kandidatenlijst samenstellen. Ook als er geen verkiezingen waren, bleef een partij actief. Ze hadden een partijprogramma en waren niet langer plaatselijk, maar landelijk georganiseerd.

De eerste „moderne“ Nederlandse politieke partij was de Anti-Revolutionaire Partij (ARP). In 1879 werd die partij opgericht. Het was een confessionele partij, d.w.z. dat ze in hun politiek hun geloof mee lieten tellen. Voor hen was de bijbel het uitgangspunt. De ARP was vooral een partij voor mensen uit de gereformeerde kerk. Later werden twee andere grote confessionele partijen opgericht: Christelijk-Historische Unie (CHU) (hervormden) en voor de katholieken de partij die later de naam Katholieke

Volkspartij (KVP) kreeg. Tegenwoordig zijn deze drie partijen opgegaan in het Christen-Democratisch Appèl (CDA).

De voorlopers van de twee andere grote Nederlandse politieke partijen, de PvdA en de VVD, ontstonden ook tegen het eind van de vorige eeuw. Net als de confessionele partijen zijn deze twee partijen beginselpartijen; in hun politiek gaan ze uit van een bepaald idee hoe de maatschappij er uit zou moeten zien. De PvdA is een socialistische partij en de VVD een liberale partij.

„...links, rechts, links, rechts...“

KVP LIJST 1
v.d. Ploeg
Waardenvast
Welvaartsvast

P.v.d.A.
DEN UYL 2

DOE EEN
DUIDELIJKE KEUS+
KIES **VVD**
TOXOPEUS 3

AR
EVANGELISCHE
VOLKSPARTIJ
OP DE BRES VOOR
KLEINEN
EN VERDRUKTEN 4
BIESHEUVEL

In de politiek hoor je vaak de woorden „links“ en „rechts“. Oorspronkelijk komt het gebruik van die woorden uit Frankrijk. In de Franse „Tweede Kamer“ was het zo dat de mensen die de maatschappij wilden veranderen links van de voorzitter zaten en de mensen die alles het liefst bij het oude wilden laten, rechts van de voorzitter. Die indeling wordt nog steeds gebruikt:

Links = progressief (vooruitstrevend)
Rechts = conservatief (behoudend)

Het lijkt een gemakkelijke indeling. Het is alleen jammer dat je er in de praktijk zo weinig mee kunt. Er zijn rechtse partijen met vooruitstrevende trekjes en linkse partijen die op sommige punten behoudend zijn. En dan zijn er ook nog partijen die niet links en niet rechts zijn: de *middenpartijen*. Die vinden dat sommige dingen moeten veranderen en andere juist weer niet. Het CDA is een voorbeeld van een middenpartij. De woorden links en rechts worden niet alleen gebruikt voor politieke partijen. Zo kun je het bijvoorbeeld ook hebben over een „rechtse krant“ of een „linkse omroep“ enz.

De grootste politieke partijen in Nederland

- 1 **BEGINSELPARTIJEN**
 (partijen die in hun politiek uitgaan van een bepaald beginsel)
 - a **confessionele partijen**
 - ANTI-REVOLUTIONAIRE PARTIJ (ARP)
 - CHRISTELIJK-HISTORISCHE UNIE (CHU)
 - KATHOLIEKE VOLKSPARTIJ (KVP)
 - tegenwoordig werken ze samen in:
 - CHRISTEN-DEMOCRATISCH APPËL (CDA)
 - STAATKUNDIG GEREFORMEERDE PARTIJ (SGP)
 - GEREFORMEERD POLITIEK VERBOND (GPV)
 - b **socialistische en communistische partijen**
 - PARTIJ VAN DE ARBEID (PvdA)
 - DEMOCRATISCH-SOCIALISTEN '70 (DS '70)
 - PACIFISTISCH SOCIALISTISCHE PARTIJ (PSP)
 - COMMUNISTISCHE PARTIJ NEDERLAND (CPN)
 - c **liberale partijen**
 - VOLKSPARTIJ VOOR VRIJHEID EN DEMOCRATIE (VVD)
- 2 **PROGRAMMAPARTIJEN**
 (partijen die niet van een bepaald beginsel maar van een aantal wensen (= programma) uitgaan)
 - DEMOCRATEN '66 (D '66)
 - POLITIEKE PARTIJ RADIKALEN (PPR)
 - 3 **BELANGENPARTIJEN**
 (partijen die vooral voor de belangen van één bepaalde groep opkomen)
 - BOERENPARTIJ

Vroeger was het zo dat er een opkomstplicht bij het stemmen was: op de dag van de verkiezingen moest je naar het stembureau gaan om je stem uit te brengen. In 1970 is die opkomstplicht afgeschaft: je *mag* dus stemmen. Er zijn nog steeds een heleboel mensen die daar geen gebruik van maken.

Het percentage van de mensen die echt zijn gaan stemmen

statenverkiezingen	1970	68,1 %
gemeenteraadsverkiezingen	1970	61,2 %
Tweede Kamerverkiezingen	1971	78,5 %
Tweede Kamerverkiezingen	1972	82,9 %
statenverkiezingen	1974	74,5 %
gemeenteraadsverkiezingen	1974	65,5 %
Tweede Kamerverkiezingen	1977	87,5 %
statenverkiezingen	1978	79,1 %
gemeenteraadsverkiezingen	1978	78,1 %
gemiddeld gemeenteraad		68,2 %
gemiddeld provinciale staten		73,9 %
gemiddeld Tweede Kamer		83,0 %
gemiddeld drie totaal		76,0 %

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat er steeds een zeker percentage van de kiezers niet gaat stemmen.

- b Probeer zoveel mogelijk oorzaken te bedenken waarom mensen niet gaan stemmen.
- a Wat zou het gevolg kunnen zijn van het feit dat een groot deel van de mensen niet meedoet bij verkiezingen?

Stemmen... een koud kunstje

Als je achttien bent krijg je van je gemeente een kaartje toegestuurd waarop de datum van de verkiezingen staat vermeld en het stembureau waar jij heen moet. Ook krijg je een lijst thuis met de partijen die aan de verkiezingen deelnemen en de volgorde van de mensen die voor die partijen aan de slag zullen gaan.

Op de dag van de verkiezingen ga je tussen 's morgens acht uur en 's avonds zeven uur naar het stembureau. Vergeet je oproepkaart niet!

In het stembureau zitten drie mensen achter een tafel. Als je aan de beurt bent lever je je kaart in. Een van de drie kijkt dan na of jouw naam op zijn lijst voorkomt. Hij kruist je naam aan, zodat ze later weten dat ze aan jou een stembiljet gegeven hebben.

Het stembiljet ziet er net zo uit als de lijst die je thuis hebt kunnen bekijken. Alleen staat er nu voor elke naam een hokje. Met het stembiljet ga je naar een van de stemhokjes recht tegenover de tafel.

Daar maak je met het rode potlood dat daar ligt één hokje rood: het hokje van de man of vrouw waarvan jij vindt dat hij of zij het beste voor JOUW belangen op zal komen in gemeenteraad, Provinciale Staten of Tweede Kamer.

Het stembiljet vouw je daarna weer op en je stopt het in de stembus die links van de tafel staat.

OPROEPINGSKAART (artikel 16 der Kieswet)		Port betaald	
Gemeente ASSEN		ASSEN	
Kieskring XVII ASSEN		Paraf stembureau bij volmacht	
Oproeping voor de stemming ter verkiezing voor de leden van HET EUROPESE PARLEMENT op DONDERDAG 7 JUNI 1979.		Geb.	
Aan de heer / mevr. / mej.			
Het stembureau houdt zitting van des voormiddags acht tot des namiddags zeven uur in:		Stem district 029	Volg nummer 0463
Indien u niet persoonlijk aan de stemming deelneemt, kunt u een kiezer, die in hetzelfde stemdistrict is ingeschreven als op deze kaart vermeld, machtigen in dat stembureau uw stem uit te brengen, door invulling en ondertekening van onderstaande verklaring.			
Ondergetekende (naam volmachtgever):			
geeft machtiging tot het uitbrengen van zijn stem voor deze verkiezing aan mede-ondergetekende (naam en adres gemachtigde):			
die verklaart dat hij met inbegrip van deze machtiging niet meer dan twee aanwijzingen als gemachtigde heeft aangenomen of zal aannemen.			
handtekening gemachtigde			
handtekening volmachtgever			
De gemachtigde kan een volmachtstem uitsluitend tegelijk met zijn eigen stem uitbrengen.			
Deze kaart mede te brengen			
Z.O.Z.			

8

Waarom denk je dat de hele gang van zaken bij het stemmen (dichtgevouwen stembiljetten, de stembus op slot) zo geheim is?

3. POLITIEK-DAT IS NIKS VOOR MIJ

POLITIEK INTERESSEERT ME NIET!

„Politiek — dat interesseert me niks” is een kreet die je nogal eens hoort. Voor die ongeïnteresseerdheid kunnen heel veel oorzaken gegeven worden. In dit hoofdstuk hebben we drie belangrijke uitgekozen om er wat meer over te zeggen. Soms gaat het in de politiek over *zaken* die sommige mensen helemaal niet interesseren. Een andere keer heeft het te maken met het feit dat politici een onbegrijpelijke *taal* gebruiken. Vaak ook hebben de mensen het gevoel dat de politiek zich in een voor hen vreemde wereld achter *gesloten deuren* afspeelt. Meestal komt het feit dat mensen niet geïnteresseerd zijn voort uit een combinatie van die drie factoren.

Politiek: waar ze het over hebben interesseert mij niet

Veel te veel mensen denken dat de dingen waar in de politiek over gesproken wordt, hen niet aangaan. Als je zelf altijd op een brommer rijdt en er wordt in de politiek iets besloten over het rijden met een auto, dan ligt het erg voor de hand om te zeggen: dat gaat me niet aan — ze zoeken het maar uit. Als je nooit naar een clubhuis of een buurthuis toegaat en er wordt in de gemeenteraad besloten een clubhuis te sluiten, dan kun je zeggen: dat zal mij een zorg zijn! Als je zelf nog niet in dienst zit of niet in dienst hoeft, dan is het heel gemakkelijk te zeggen: of ze nou wel of niet soldaten naar Libanon sturen, mij kan het niks schelen! Of ze die weg nou wel of niet aanleggen — ik zit er verder niet mee.

Behalve als jij in een huis woont dat afgebroken moet worden om een weg aan te kunnen leggen! Erg veel mensen gaan zich pas voor politiek interesseren als de bulldozer in hun voortuin staat, kon je in het vorige hoofdstuk lezen. Belangstelling voor politiek komt vaak pas als de mensen het gevoel hebben dat het om *hun* belangen gaat. Als ze het gevoel hebben dat *zij* iets te winnen of te verliezen hebben.

Politiek: ik begrijp niet eens wat ze zeggen

Heel veel mensen hebben een hekel aan de politiek gekregen, omdat de taal die de politici gebruiken zo ingewikkeld is, dat men er vaak geen touw meer aan vast kan knopen.

De Troonrede is daar een voorbeeld van. Iedere derde dinsdag van september (Prinsjesdag) leest de koningin de plannen die de regering voor het volgend jaar heeft, voor. Hiernaast zie je links een stukje uit zo’n Troonrede. In de middelste kolom staat hetzelfde stukje maar dan herschreven in wat begrijpelijker taal. Helemaal rechts staat het commentaar van de mensen die de Troonrede vereenvoudigd hebben.

1

- a Uit de kreten die hiernaast staan en die je in gesprekken nogal eens kunt horen, zou kunnen blijken dat er nogal negatief over politiek en de politici gedacht wordt. Denk je dat dat inderdaad zo is?
- b Hoe zou het komen dat mensen negatief over politiek denken?

Troonrede 1975

De herschrijving

►66◄ Het wetsontwerp tot reorganisatie van het binnenlands bestuur zal worden ingediend. ►67◄ Bij de voor te stellen herverdeling van taken en bevoegdheden tussen provincies-nieuwe stijl en gemeenten gaat de regering tevens uit van het streven naar verdere decentralisatie van rijkstaken en van de erkenning dat rijk, provincie en gemeente staan voor de vervulling van een gemeenschappelijke taak.

►66► Er komt een wetsontwerp om het binnenlands bestuur te reorganiseren. ►67◄ In dit ontwerp stellen wij u voor, de taken en bevoegdheden van provincies-oude-stijl en gemeenten opnieuw te verdelen. Hierbij streven wij ernaar de rijkstaken verder te decentraliseren en erkennen wij dat rijk, provincie en gemeente een gemeenschappelijke taak hebben te vervullen.

2

Kies een bepaalde politieke zaak uit (bijvoorbeeld iets wat in de Tweede Kamer behandeld wordt). Vergelijk een aantal artikelen uit verschillende kranten die daarover verslag uitbrengen.

- a Hoeveel ruimte geven zij aan die kwestie?
- b Op welke pagina staat dat artikel?
- c Vind je het taalgebruik moeilijk?
- d Zet het artikel (zo nodig) om in je eigen woorden.
- e Vergelijk de inhoud van de verschillende artikelen.

De politici zijn gewend aan die ingewikkelde taal. Door bepaalde woorden en uitdrukkingen te gebruiken kunnen ze onderling heel precies aangeven wat ze bedoelen.

Een voorbeeld. Een minister heeft een voorstel gedaan om iets op een bepaalde manier te regelen, hij stelt bijvoorbeeld voor om tien miljoen extra ter beschikking te stellen voor de bestrijding van de jeugdwerkloosheid. Het kan zijn dat een kamerlid dat veel te weinig vindt en van oordeel is dat dat bedrag eigenlijk honderd miljoen zou moeten zijn. Uit de reactie van de minister kunnen de kamerleden opmaken hoe hij over dat idee van het kamerlid denkt. Zo’n reactie is niet recht op de man af: die honderd miljoen dat vind ik maar niks of ik vind het een prima idee. Hij verbergt zijn mening in een prachtige zin die de meeste buitenstaanders niet begrijpen, maar waarvan de kamerleden precies weten wat de minister er mee bedoelt.

Toelichting

►67◄ Duistere lengte
Deze zin is heel duister. Hoe komt dit? De zin is te lang (45 woorden!) en de zin lijdt aan de ‘ing’-ziekte of de naamwoordstijl. Er staan twee nietszeggende, ‘lege’ werkwoorden in: ‘gaat uit van’ en ‘staan voor’. Alle belangrijke informatie is in naamwoorden gestopt. Bij zin 85 hebben we al gezien dat de stijl dan dor en abstract wordt. Van de volgende naamwoorden kun je heel gemakkelijk werkwoorden maken: ‘herverdeling’, ‘het streven’, ‘decentralisatie’, ‘erkenning’ en ‘vervulling’. Dit terzijde: ‘provincies-nieuwe-stijl’ in de troonrede is fout; het gaat om provincies-oude-stijl. Wij laz en er zelf eerst ook overheen. Over de zinslengte het volgende:
Uiteraard is een korte zin overzichtelijker dan een lange. Vooral als de inhoud van de zin moeilijk is, moet u niet te lang wachten met het zetten van een punt. U ziet dat opsplitsing de leesbaarheid van zin 67 bevordert.

POLITIEK ACHTER GESLOTEN DEUREN

3

Als de minister antwoordt: ik neem die gedachte over, bedoelt hij: ik ben het met die honderd miljoen eens. Als hij zegt: ik laat de beslissing graag over aan de Kamer, betekent dat: of het nou mijn tien miljoen wordt, of die honderd miljoen van het kamerlid, dat kan me niet zoveel schelen.

Het kan ook zijn dat hij zegt: ik ontraad het voorstel van het kamerlid. Dan bedoelt hij dat hij het erg prettig zou vinden als de kamer voor zijn eigen voorstel stemt en de honderd miljoen afwijst.

Erger wordt het als de minister antwoordt dat hij zich zal beraden over de gevolgen van het eventueel aannemen van de honderd miljoen van het kamerlid of als hij zegt dat hij het voorstel van het kamerlid onaanvaardbaar vindt. In dat geval bedoelt hij dat hij zal aftreden als de Kamer toch voor die honderd miljoen zou stemmen. (En als het om iets heel belangrijks gaat, kan het zelfs betekenen dat het hele kabinet zal aftreden en dat er dus een kabinetscrisis zal komen als het kamerlid zijn zin krijgt.) Als politici dit soort taal gebruiken, denken ze er vaak niet aan dat er maar weinig mensen zijn die hun vaktaal kunnen verstaan. Op twee manieren kan daar wat aan gedaan worden. Politici zouden kunnen proberen wat minder ingewikkelde taal te gebruiken: waarom zou je iets heel ingewikkeld zeggen, als het ook eenvoudig kan? Toch los je daar niet alles mee op, want ook al zeg je iets zo gewoon mogelijk, toch zullen de mensen die kijken en luisteren de nodige informatie moeten hebben om bepaalde dingen te kunnen begrijpen. Bijvoorbeeld:

- Je zult achtergrondinformatie moeten hebben over de problemen waar ze het over hebben: wat is inflatie, hoe zit dat met de werkloosheid, enz.
- Je zult ongeveer moeten weten wat de verschillende partijen van plan zijn, want de ene politieke partij kijkt heel anders tegen een bepaalde zaak aan dan de andere.

In pers, radio en televisie wordt veel gedaan aan het verzorgen van goede informatie voor de lezers, luisteraars en kijkers. Het is erg belangrijk dat er bijvoorbeeld in een rubriek als DEN HAAG VANDAAG steeds even kort en duidelijk in gewone taal verteld wordt wat en waarom bepaalde politici iets wel of niet zeggen. Ook worden er wel cursussen gegeven om mensen wat op de hoogte te brengen van hoe politiek zo'n beetje in elkaar zit.

Welke informatieprogramma's zijn er nog meer op radio en televisie die vooral over politiek gaan?

in de wandelgangen?

Vroeger was het zo dat de politiek zich voor een belangrijk deel achter gesloten deuren afspeelde. De laatste jaren is dat wel een stuk opener geworden, maar toch kan er nog wel het een en ander aan gedaan worden om de mensen de kans te geven de politiek goed te volgen. Nog steeds lees je vaak dat in de wandelgangen van de Tweede Kamer iets beweerd wordt. Dat betekent dan dat een politicus iets niet hardop in de Tweede Kamer wil zeggen en het dan maar onofficieel in de wandelgangen aan iemand vertelt.

Een ander middel dat politici graag gebruiken is het lobbyen. Ook dit is iets wat in de wandelgangen gebeurt met als gevolg dat het volkomen buiten de controle van de kiezers om gaat.

Bij het lobbyen gaat het er om dat politici eerst onofficieel even met elkaar overleg plegen om alvast ongeveer het standpunt van de anderen te weten. Het kamerlid dat die honderd miljoen voor de bestrijding van jeugdwerkloosheid in de kamer wil behandelen, zal in de meeste gevallen — voor hij het in de kamer naar voren brengt — even bij de andere partijen polsen hoe zij over dat idee denken. Als die andere partijen laten blijken dat ze het met hem eens zijn en zijn voorstel bij de stemming zullen steunen, dan weet dat kamerlid als hij het officieel aan de minister vraagt, al dat zijn voorstel het bij de stemming zal halen.

Was dat kamerlid er bij het onderling overleg achter gekomen dat niemand wat voor zijn voorstel voelde, dan zou hij er waarschijnlijk nooit mee in de openbaarheid gekomen zijn. Dit soort dingen gebeurt dagelijks in de politiek; zo vaak dat veel politici er bijna niet meer buiten kunnen. Maar voor de mensen die naar de radio luisteren, naar de televisie kijken om een kamerdebat te volgen of het verslag later in hun krant lezen is dat erg jammer, want de enige informatie die zij krijgen, is wat in het openbaar gezegd wordt.

4

Geef een samenvatting van drie oorzaken van de afstand tussen de burgers en de politiek. Noem de oplossingen die ook in de tekst genoemd worden. Wat zou het effect van die oplossingen zijn?

5

Vind je het juist dat er op school meer tijd wordt besteed aan staatsinrichting?

4. DE GEMEENTE GEREGELD

**BewonersDichtershof
tegen nieuwbouw**

**Werkgroep wil nader
gesprek met minister**

**Gemeenteraad akkoord met
subsidie aan FC Groningen**

*„Gemeenten volledig in
tang van de provincie”*

**Barre winter kostte
Drenthe vijf miljoen**

*Statenleden dringen aan
op gesprek met minister*

**Beelaerts negeert
verlangens Kamer**

**Nederlands veto redt
macht Europarlement**

*EEG houdt speciale
conferentie over
vervuiling van Rijn*

*Europees parlement
wil landbouwprijzen
drie procent hoger*

Buurt bevecht eroscentrum

*Krappe raadsmeerderheid
EROSCENTRUM
GAAT DOOR*

**Ambtenaren groeien
uit provinciehuis**

**Staten voor provinciaal
overleg openbaar vervoer**

**Rijk betaalt Noorden
f 160 miljoen minder**

*Kamer moet haast maken met
behandeling over proefboringen*

**Wetsontwerp ingediend
tegen ontduiken fiscus**

*Regering kiest voor
Duitse Leopardtank*

**China wil praten
met Vietnam**

*Kamer en minister op één lijn
Geen verdere inkrimping
Nederlandse scheepsbouw*

9. VRIJGEREGELD

9 maart 1979

ZWEMBAD MOET OP ZONDAG OPEN ZIJN

De gemeenteraad van Rijssen had het besluit genomen om het gemeentelijke zwembad om godsdienstige redenen op zondag gesloten te houden. Zowel de provincie als later ook de Kroon waren het met dit besluit niet eens. Het raadsbesluit werd dan ook vernietigd. Het zwembad was vanaf die tijd weer op zondag geopend.

22 oktober 1979

SCHOKKENDE BIJEENKOMST IN BOS BIJ SOEST

Schokkende woorden die deden terugdenken aan de Nazi-tijd, klonken in de bossen van Soest, toen het Nationale Jeugdfront daar een bijeenkomst hield. Discriminerende uitlatingen over Surinamers, werden gekoppeld aan de nog steeds zo vers in het geheugen van vele mensen liggende betogen over de superioriteit van het Germaanse ras. De politie van Soest hoorde de discriminerende opmerkingen aan zonder in te grijpen. „Dat kan allemaal in Nederland”, was hun commentaar. In een verklaring betuigden alle fracties in de Tweede Kamer hun afschuw over het gebeurde in Soest.

10 oktober 1979

ACTIEGROEP GRIST RADIOBAND UIT VPRO-STUDIO

Kort voor twaalf uur kwam een aantal mannen de VPRO-studio binnen die de portier vertelden „even te komen kijken”. Ze pakten een uitzendband van de draaitafel en maakten die onklaar. Op die band stond een interview dat handelde over de situatie van de Palestijnen in Libanon. De mannen verdwenen daarna spoorloos. Later maakte de z.g. Joodse Defensie Liga bekend dat zij voor de actie verantwoordelijk was.

Op grond van je godsdienst kun je best vinden dat je op zondag niet mag zwemmen. Dat wil niet zeggen dat je dan ook anderen — dus mensen die die godsdienst niet aanhangen — het onmogelijk moet maken te gaan zwemmen op zondag.

Het kan best zijn dat er in die uitzending van de VPRO dingen gezegd zouden gaan worden, waar de Defensie Liga het niet mee eens was. Maar heb je dan het recht om zo'n uitzending te belemmeren? Voor de wet is iedereen in Nederland gelijk ongeacht ras, huidskleur, geslacht, nationaliteit, godsdienstige of politieke overtuiging. Discriminatie is dus verboden in Nederland.

Dit zijn een aantal voorbeelden van dingen die in Nederland gebeuren. Het zijn zaken die op de een of andere manier te maken hebben met vrijheid en gelijkheid: voor de wet is iedereen gelijk en iedereen is vrij om zijn mening te uiten. Iedere mening mag uitgesproken en beluisterd worden. Daarna kun je het met iemand eens zijn of niet. In de eerste plaats gaat het er om dat je de kans krijgt naar de mening van de ander te luisteren en dat de ander op zijn beurt ook de kans krijgt jouw mening te horen. In een groot aantal artikelen zijn deze rechten in de *Grondwet* vastgelegd. Een aantal van de belangrijkste vind je hierna.

Artikel 4 Allen die zich op het grondgebied van het Rijk bevinden, hebben gelijke aanspraak op bescherming van persoon en goederen.

De wet regelt de toelating en de uitzetting van vreemdelingen en de algemene voorwaarden, op welke ten aanzien van hun uitlevering verdragen met vreemde Mogendheden kunnen worden gesloten.

Artikel 5 Ieder Nederlander is tot elke landsbediening benoembaar. Geen vreemdeling is hiertoe benoembaar, dan volgens de bepalingen der wet.

Artikel 6 De wet verklaart wie Nederlanders en wie ingezetenen zijn. Naturalisatie geschiedt door of krachtens de wet. De wet regelt de gevolgen der naturalisatie ten aanzien van de echtgenote en minderjarige kinderen van de genaturaliseerde.

Artikel 7 Niemand heeft voorafgaand verlof nodig, om door de drukpers gedachten of gevoelens te openbaren, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet.

Artikel 8 Ieder heeft het recht om verzoeken, mits schriftelijk, aan de bevoegde macht in te dienen.

Elk verzoek moet door de verzoeker ondertekend zijn. Ondertekening uit naam van anderen kan alleen geschieden krachtens schriftelijke bij het verzoek overgelegde volmacht.

Wettig bestaande lichamen kunnen aan de bevoegde macht verzoekschriften indienen, doch alleen over onderwerpen tot hun bepaalde werkkruis behorende.

Artikel 9 Het recht der ingezetenen tot vereniging en vergadering wordt erkend.

De wet regelt en beperkt de uitoefening van dat recht in het belang der openbare orde.

Artikel 171 Buiten de gevallen in de wet bepaald, mag niemand in hechtenis worden genomen, dan op een bevel van de rechter, inhoudende de reden der gedane aanhouding. Dit bevel moet bij, of zo spoedig mogelijk na de aanhouding betekend worden aan degene, tegen wie het is gericht.

De wet bepaalt de vorm van dit bevel en de tijd binnen welke alle aangehouden moeten worden verhoord.

Artikel 173 Het geheim der aan de post of andere openbare instelling van vervoer toevertrouwde brieven is onschendbaar, behalve op last des rechters, in de gevallen in de wet omschreven.

Artikel 180 De leden van de rechterlijke macht worden door de Koning aangesteld.

De leden van de rechterlijke macht, met rechtspraak belast, en de procureur-generaal bij de Hoge Raad worden voor hun leven aangesteld.

De wet kan bepalen, dat hun met het bereiken van een bepaalde leeftijd ontslag wordt verleend.

Zij kunnen worden afgezet of ontslagen door uitspraak van de Hoge Raad in de gevallen bij de wet aangewezen.

Op eigen verzoek kunnen zij door de Koning worden ontslagen. Indien een college belast wordt met administratieve rechtspraak in het hoogste ressort voor het Rijk, zijn het eerste, tweede, derde en vijfde lid van dit artikel op de leden daarvan toepasselijk.

Zij kunnen worden afgezet of ontslagen op de wijze en in de gevallen, bij de wet aangewezen.

Dit artikel is niet toepasselijk op hen die uitsluitend belast zijn met rechtspraak over personen, behorende tot de krijgsmacht of met de beslissing van discipline zaken.

1

Zou je een verklaring kunnen geven voor het woord „Grondwet”?

2

Geef in eigen woorden de belangrijkste grondrechten die in Nederland gelden, weer.

3

In de tekst staat „Iedere mening mag uitgesproken en beluisterd worden”. Ben je het daar mee eens?

4

In artikel 9 van de Grondwet wordt gesproken over het recht van vereniging en vergadering.

- In de tweede zin van het artikel wordt dat recht beperkt. Waarom zou dat gebeurd zijn?
- Vind je dat wat er in de bossen van Soest gebeurde, ook onder die beperking had moeten vallen?

5

Ga eens na of je tussen de genoemde grondrechten ook een verschil in belangrijkheid aan kunt geven. Of zijn ze allemaal even belangrijk?

Artikel 181. Ieder belijdt zijn godsdienstige meningen met volkomen vrijheid, behoudens de bescherming der maatschappij en hare leden tegen de overtreding der strafwet.

Artikel 196. Bij de wet worden de voorwaarden genoemd, waarop wegens ernstige gewetensbezwaren vrijstelling van de krijgsdienst wordt verleend.

Artikel 208. Het onderwijs is een voorwerp van de aanhoudende zorg der Regering.

Het geven van onderwijs is vrij, behoudens het toezicht van de overheid en, voor wat bij de wet aangewezen vormen van onderwijs betreft, het onderzoek naar de bekwaamheid en de zedelijkheid van hen die onderwijs geven, een en ander bij de wet te regelen.

Het openbaar onderwijs wordt, met eerbiediging van ieders godsdienstige begrippen, bij de wet geregeld.

In elke gemeente wordt van Overheidswege voldoende openbaar algemeen vormend lager onderwijs gegeven in een genoegzaam aantal scholen. Volgens bij de wet te stellen regels kan afwijking van deze bepaling worden toegelaten, mits tot het ontvangen van zodanig onderwijs gelegenheid wordt gegeven.

De eisen van deugdelijkheid, aan het geheel of ten dele uit de openbare kas te bekostigen onderwijs te stellen, worden bij de wet geregeld, met inachtneming, voor zover het bijzonder onderwijs betreft, van de vrijheid van richting.

Deze eisen worden voor het algemeen vormend lager onderwijs zodanig geregeld, dat de deugdelijkheid van het geheel uit de openbare kas bekostigd bijzonder onderwijs en van het openbaar onderwijs even afdoende wordt gewaarborgd. Bij die regeling wordt met name de vrijheid van het bijzonder onderwijs betreffende de keuze der leermiddelen en de aanstelling der onderwijzers geëerbiedigd.

Het bijzonder algemeen vormend lager onderwijs, dat aan de bij de wet te stellen voorwaarden voldoet, wordt naar dezelfde maatstaf als het openbaar onderwijs uit de openbare kas bekostigd. De wet stelt de voorwaarden vast, waarop voor het bijzonder algemeen vormend middelbaar en voorbereidend hoger onderwijs bijdragen uit de openbare kas worden verleend.

De Koning doet jaarlijks van de staat van het onderwijs aan de Staten-Generaal verslag geven.

In de Nederlandse grondwet staan de rechten van de burgers opgesomd. Veel van die rechten hebben betrekking op de manier waarop de burgers invloed kunnen hebben op het bestuur van het land. In de Nederlandse grondwet liggen de *uitgangspunten van onze democratie* vast.

Iedereen mag in Nederland een *partij oprichten* en daar propaganda voor maken. Politieke partijen komen op voor bepaalde belangen. Het kan best zijn dat jij het helemaal niet met de politiek van een bepaalde partij eens bent.

Bij de verkiezingen kun je laten zien voor welke partij je bent. In Nederland gebeurt dat in *vrije verkiezingen*. De stemming is geheim waardoor jij precies op die partij jouw stem uit kunt brengen waar jij het meest in ziet. Het geheime karakter zorgt ervoor dat niemand jou er later op aan kan spreken.

De Grondwet zorgt voor een *gelijkheid* van de burgers: iedereen mag bij de verkiezingen één stem uitbrengen. Of het nu gaat om de mening van de directeur van een groot bankconcern of om de mening van het meisje dat in een van zijn banken achter de balie staat: op papier zijn ze beiden gelijk en telt hun stem even zwaar. In de praktijk is het natuurlijk wel zo dat de bankdirecteur veel meer mogelijkheden heeft om zijn zin te krijgen dan dat meisje. Een kwestie van macht en invloed, zoals je in het eerste hoofdstuk kon lezen.

Een van de andere manieren om gelijkheid van de burgers te bereiken ligt ook in de Grondwet vast: het principe van de *onafhankelijke rechtspraak*. De rechters kunnen in Nederland hun werk doen zonder dat bijvoorbeeld een regering invloed op hun beslissingen kan uitoefenen, zoals je in het hoofdstuk over de rechtspraak hebt kunnen lezen.

De cabaretier Wim Kan zei eens spottend over het begrip democratie: „Democratie — da's fijn! Da's de wil van het volk. Elke morgen lees ik stomverbaasd in de krant wa'k nou weer wil.”

6

Welke vier grondrechten binnen de democratie worden in de tekst genoemd? Zoek er uit het gedeelte van de grondwet de artikelen bij, die met die rechten te maken hebben.

7

Is er bij schending of wegvallen van één van de grondrechten nog steeds sprake van democratie?

Spreekverbod bij FC Twente

Het bestuur van FC Twente heeft de spelers, trainer en manager van FC Twente met ingang van gisteren een voorlopig spreekverbod opgelegd. Dit naar aanleiding van de wanprestatie afgelopen woensdag in Athene tegen Panionios in de eerste wedstrijd van het toernooi om de Europese beker voor bekerwinnaars.

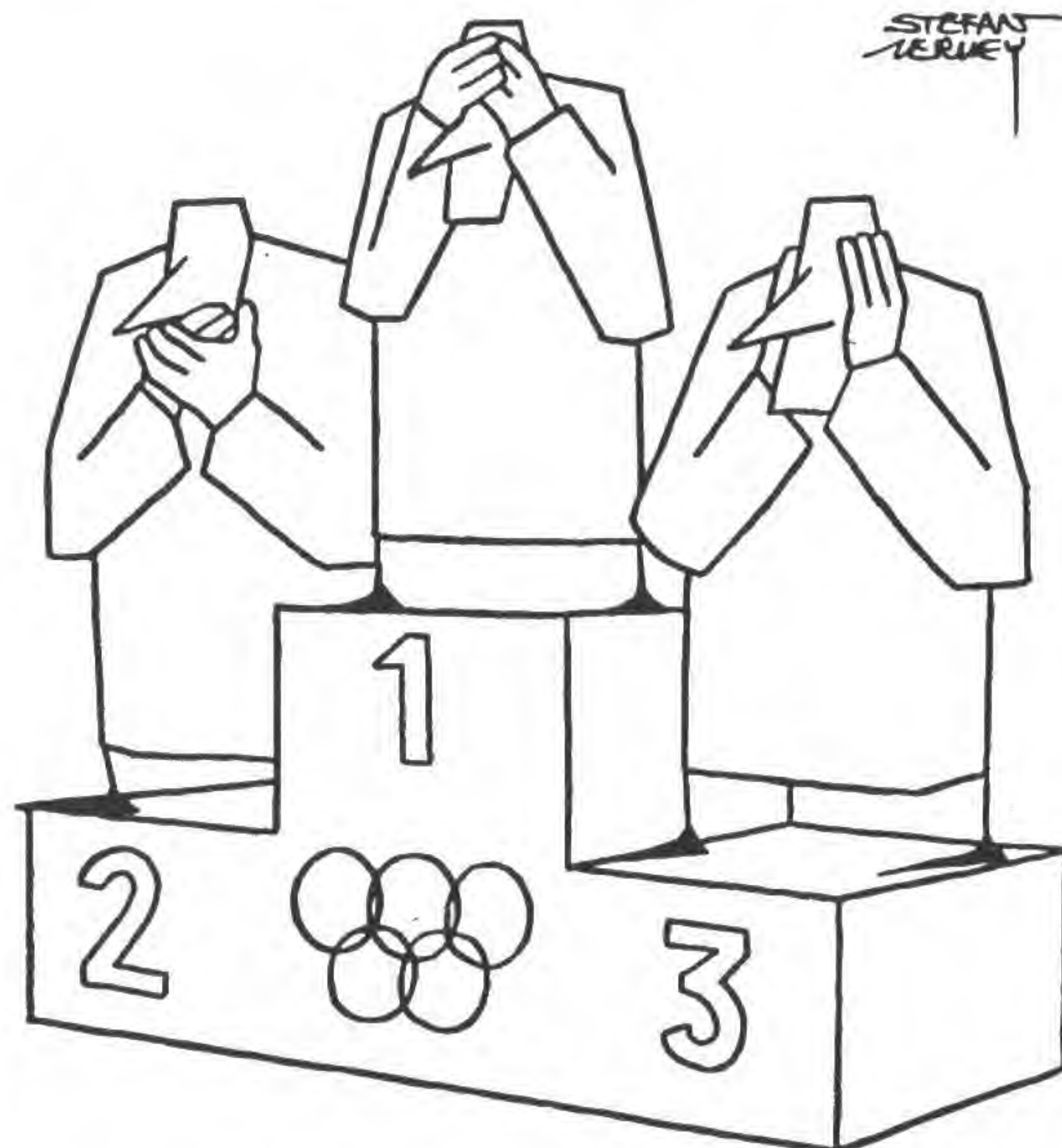
Voor de competitiewedstrijd tegen FC Den Haag vanavond is de basisopstelling van FC Twente drastisch gewijzigd. Het centrale verdedigingsblok Drost-Overweg, dat tegen Panionios net zozeer door de tand des tijds was aangevreten als de tempels van Acropolis, wordt vervangen door de 17-jarige uit Foxhol (FVV) afkomstige Tjalling Dilling en Martin Jol. Dilling wordt voorstopper, Jol vrije verdediger. De plaats van de ex-Hagenaar op het middenveld wordt ingenomen door de weer herstelde Otto.

Na de training van gisteren, tijdens welke de spelers elkaar grimmig tegemoet traden, motiveerde trainer Spitz Kohn de wijzigingen in het elftal met de dooddoener: „Overweg en Drost zijn geblesseerd, daarom spelen ze niet.“ Gezien het spreekverbod en de gewijzigde opstelling is het duidelijk dat er bij FC Twente heel wat aan de hand is. Het rommelt flink in de boezem van de club, het zal van de resultaten afhangen of er een bom ontploft.

NOC wil sporters monddood maken

DEN HAAG — Het Nederlands Olympisch Comité heeft het plan degenen, die worden gekozen voor de Olympische Spelen in Moskou volgend jaar, tevoren te laten beloven zich ter plaatse te onthouden van politieke activiteiten. Men wil daarmee voorkomen dat sportmensen deelnemen aan demonstraties of gaan praten met dissidenten. Het plan zal vermoedelijk tijdens de buitengewone algemene ledenvergadering van 27 november ter goedkeuring worden voorgelegd.

De vice-voorzitter van het NOC, mr. J. W. van der Krol, zei over de voorgenomen maatregel: „Iedereen is nu eenmaal aan spelregels gebonden. Moskou heeft enkele jaren geleden de Olympische Spelen voor 1980 toegewezen gekregen en heeft toen te horen gekregen dat het geen politieke propaganda mag maken. Van de gasten mag dan ook worden verwacht dat zij de spelregels eerbiedigen. Iedere sporter kan zich in vrijheid uiten zoveel hij wil. Zolang hij echter deelneemt aan de Spelen dient hij geen politiek speerpunt te worden“. Ed van Thijn, voorzitter van het comité Olympische Spelen en mensenrechten, heeft de plannen van het NOC onaanvaardbaar genoemd.

8

Vind je dat het mogelijk mag zijn dat in een democratie een bestuur van een sportvereniging haar leden een spreekverbod kan opleggen? Welke grondrechten zijn hier in het geding?

9

Welke straf zou het bestuur aan een overtreder van het verbod op kunnen leggen? Wat kan de overtreder daar tegen doen?

10

Waarom zou de voorzitter van het comité Olympische spelen en mensenrechten de plannen van het NOC „onaanvaardbaar“ genoemd hebben?

11

Waarom zou het NOC deze maatregel aan de Nederlandse deelnemers hebben willen opleggen?

De drie gebroeders

Er waren eens drie gebroeders.
Het is daarvan dat ik zing.
Ik wil u gaan verhalen,
hoe dat het ze verging.

Ooit hadden zij geleden onder hetzelfde juk.
En nu waren zij gedrieën op weg naar het geluk.
Dat waren Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap.

De Vrijheid was het rijkste zoals dat meestal gaat.
Die ging uit angst voor rovers gekleed als een soldaat.
Gelijkheid daarentegen die had het niet zo breed.
Die ging dan ook eenvoudig als een werkman gekleed.
Maar ja . . . hoe ging het nou verder met die Broederschap?

Vrijheid zei tot Gelijkheid: ik ben nu erg rijk.
En daardoor ben ik machtig: dus zijn we niet meer gelijk.
Gelijkheid zei tot Vrijheid: ik wil niet zijn als jij.
Want geldzucht voert tot onrecht: dan liever niet meer vrij.
Maar ja . . . hoe ging het nou verder met die Broederschap?

De twee broeders gingen twisten: het werd een handgemeen.
Maar geen van twee kon winnen; toen gingen ze uiteen.
De Vrijheid koos het westen en heeft het ver gebracht.
En de Gelijkheid koos het oosten en werd een wereldmacht.
Maar wie heeft er eigenlijk nog iets vernomen van die Broederschap?

12

Dit is de tekst van een liedje van Fons Jansen. Geef met eigen woorden weer wat hij met die tekst bedoeld kan hebben. Wat is zijn conclusie?

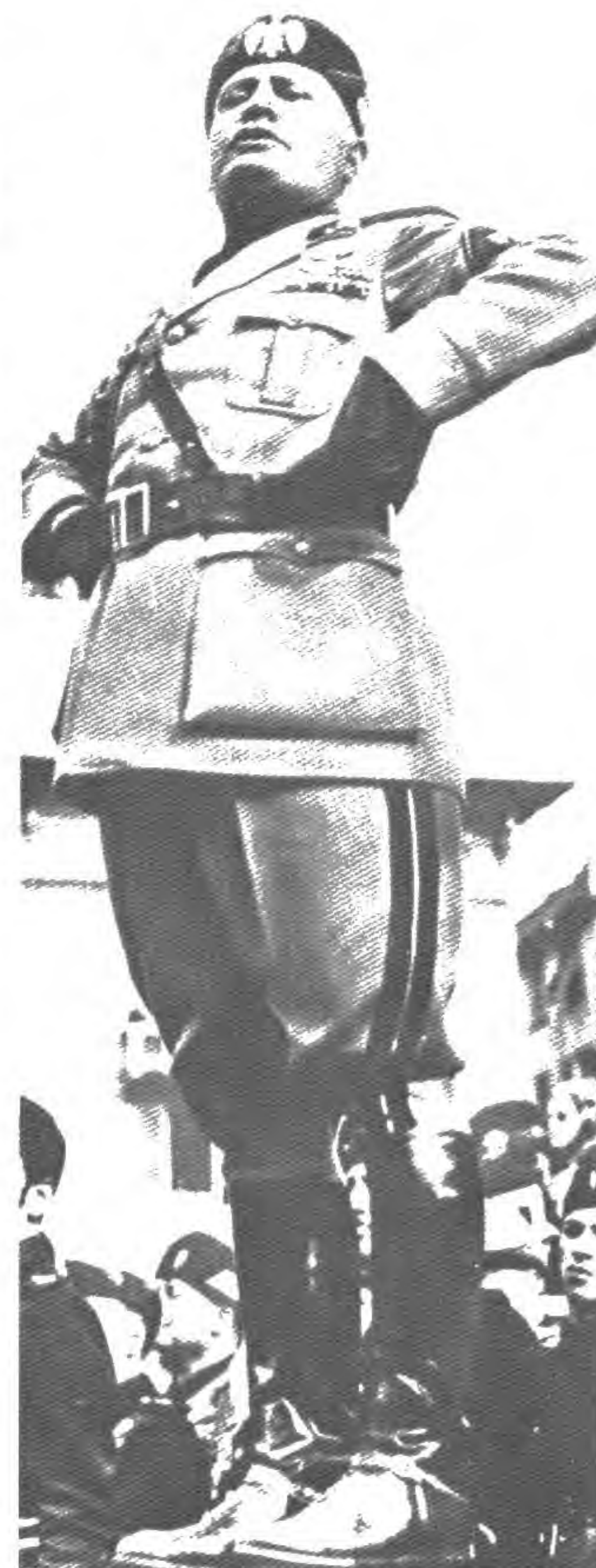
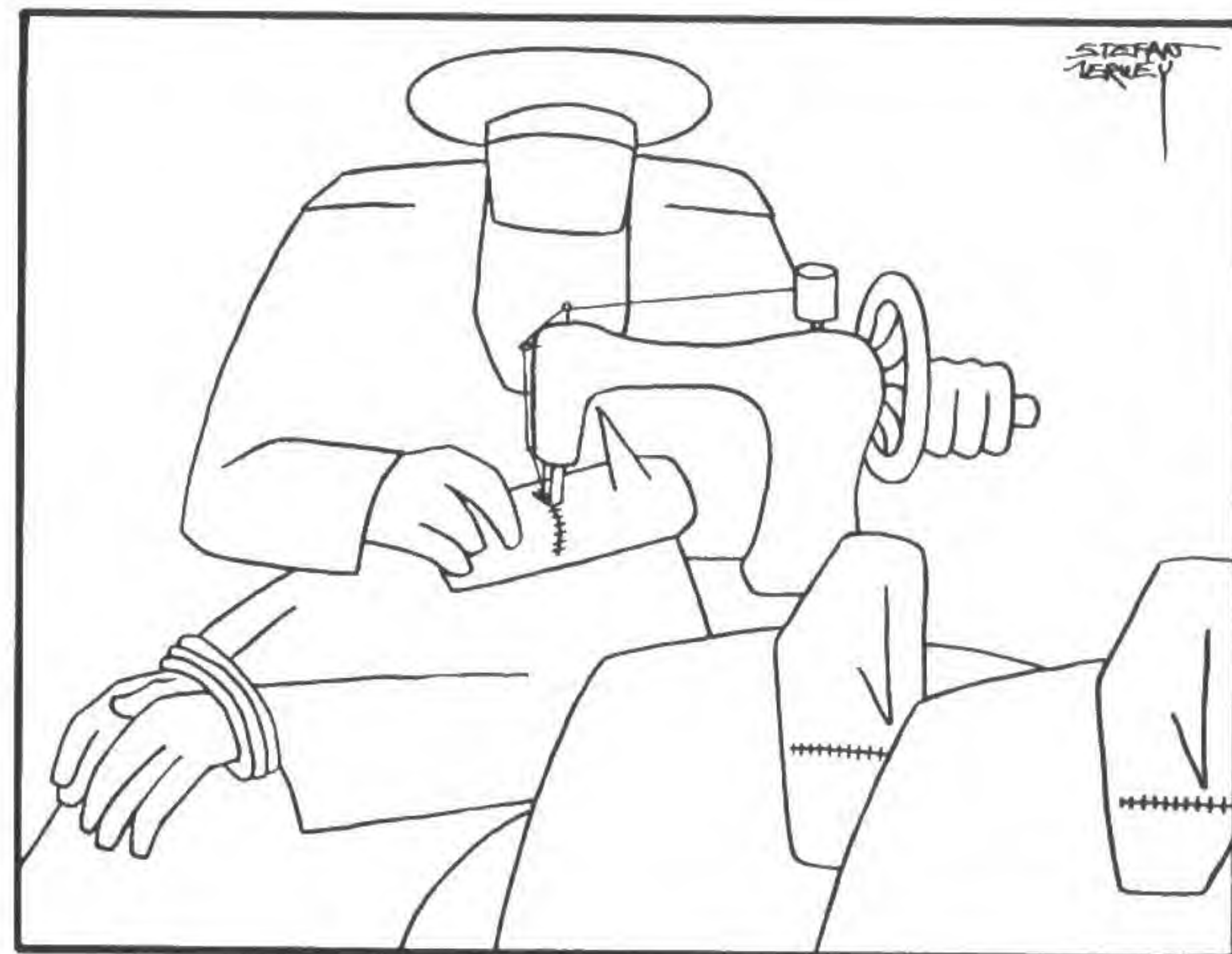
Er zijn op de wereld nogal wat landen waar de democratische rechten van de burgers geschonden worden. Dictaturen noemen we zulke landen. Daar mag je bijvoorbeeld niet zeggen en schrijven en lezen wat je wilt. Er worden mensen in de gevangenis gezet — ja, soms zelfs vermoord — vanwege hun politieke overtuiging.

Alle dictaturen kun je niet over één kam scheren, want er zijn onderling grote verschillen. Dit geldt voor de *manier waarop* de vrijheden beperkt worden en voor het *waarom* van die beperking van de vrijheid. Wat dat laatste betreft maken we hieronder een tweedeling:

- overgangsdictaturen
- permanente dictaturen

In die eerste groep zitten de dictaturen zoals we die in communistische landen en ontwikkelingslanden kennen. In naam in ieder geval zijn die dictaturen tijdelijk. In die landen zegt men dat het een overgangsfase is waarin zoveel dingen tegelijk aangepakt moeten worden dat men geen last wil van allerlei kritiek en onderlinge tegenstellingen die de zaak maar op zouden kunnen houden.

De permanente dictaturen missen dat tijdelijke aspect helemaal.

Amnesty International

In 1961 is Amnesty International opgericht. Het doel van deze organisatie is actie te voeren voor de vrijlating van mensen die vanwege hun politieke of godsdienstige overtuiging waar ook ter wereld in de gevangenis gekomen zijn. Het gaat daarbij wel om gevangenen die geen geweld gebruikt hebben of het gebruik ervan hebben gepropageerd. Die voorwaarde komt te vervallen op het moment dat zo iemand wordt gemarteld of met de dood wordt bedreigd.

Door middel van allerlei acties probeert men bekendheid aan de zaak te geven. Vaak worden er acties met briefkaarten georganiseerd. Dat wil zeggen dat men gevangenen briefkaarten stuurt om hen te laten weten dat er mensen zijn die aan hen denken en om de autoriteiten die hen vasthouden te laten merken dat wat ze doen, in de gaten gehouden wordt. Met rapporten over de schending van mensenrechten probeert men druk op de regeringen uit te oefenen om veranderingen aan te brengen. In 1978 bracht Amnesty International rapporten uit over China, El Salvador, Ethiopië, Guinea, Oeganda, Roemenië en Zuid-Afrika. Ook verleent de organisatie financiële steun aan de gezinnen van de gevangenen. In allerlei landen, w.o. Nederland, zijn landelijke afdelingen, het hoofdkantoor is in Londen gevestigd.

Amnesty International beroept zich bij haar acties op de universele verklaring van de rechten van de mens die door de Verenigde Naties in 1948 werd aangenomen.

Amnesty International

13

Vind je het belangrijk dat er organisaties als Amnesty International zijn? Licht je antwoord toe.

14

Vind je dat een land of een organisatie zich met de binnenlandse kwesties van andere landen mag bemoeien? Waarom wel of waarom niet?

15

Geef je mening over het doel en de opzet van de briefkaartenacties van Amnesty International.

16

Wat zou je zelf kunnen doen in het belang van de mensen die vanwege hun overtuiging gevangenen zitten?

OVERGANGSDICTATUREN

„Gelijkheid koos het oosten en werd een wereldmacht“ stond in de tekst van Fons Jansen. *Communistische landen* stellen de Gelijkheid boven de Vrijheid. Fabrieken en grond zijn in communistische landen gemeenschappelijk bezit geworden en de Communistische Partij probeert er gelijkheid voor iedereen na te streven. Dat is alleen mogelijk, vindt men daar, door de individuele vrijheden te beperken. Zou je iedereen maar alles laten zeggen, dan zou het streven naar gelijkheid geschaad worden. Kranten mogen niet schrijven wat ze willen; er is censuur op de pers.

In de grondwet van China wordt het zo omschreven:

„De vrijheid om nieuws op betrouwbare wijze te verslaan wordt gegarandeerd. Gebruikmaking van de pers voor smaad, ondermijning van belangen van de staat en het volk en het aanwakken van een wereldoorlog zal worden verboden. Omroepondernemingen en uitgeverijen van het volk zullen tot ontwikkeling worden gebracht. Aandacht zal worden besteed aan de publikatie van populaire boeken en tijdschriften die het welzijn van het volk dienen.“

PRAAGSE LENTE

Vanuit ons oogpunt zijn dat soort landen *dictaturen*: een kleine groep heeft het er voor het zeggen en mensen die kritiek op hen hebben, lopen een grote kans in de gevangenis terecht te komen. Bovendien zijn er geen vrije verkiezingen en kun je maar uit één partij kiezen. Toch vindt men zelf dat het systeem democratisch is: een volksdemocratie waarin de wil van het volk door de Communistische Partij uitgevoerd wordt.

In veel landen in de *Derde Wereld* gaat het ongeveer net zo. De problemen zijn daar enorm groot: honger, armoede, werkloosheid.

Miljoenen mensen verkeren er iedere dag weer in de onzekerheid of ze morgen wel iets te eten zullen hebben. Vergeleken met zulke zaken zijn democratische vrijheden eigenlijk maar bijzaken.

Het uitgangspunt van een ontwikkelingsdictatuur is dat men zich, zolang de honger en de armoede nog zulke problemen zijn, de luxe van een democratisch systeem niet kan permitteren. We kunnen niet eindeloos praten. We kunnen niet in allerlei onderlinge tegenstellingen vervallen; er moet iets gebeuren, is de redenering die achter een ontwikkelingsdictatuur zit. In de praktijk betekent het ook hier vaak dat er maar één politieke partij toegestaan is en dat het staatshoofd veel macht heeft. Nyerere, de president van Tanzania, zei hier eens over: „Bij het woord regeren dacht de Afrikaan altijd aan het stamhoofd en niet, zoals de Brit, aan een groot gebouw waarin een debat werd gevoerd. Vrijheid zonder discipline is anarchie; discipline zonder vrijheid is tirannie.”

Op zich betekent een ontwikkelingsdictatuur nog niet dat het slecht is voor het land en de burgers die daar wonen. In veel van die landen gebeuren goede dingen en kan iedereen vrijuit zeggen wat hem op het hart ligt. Toch is het een erg gevaarlijk systeem: „discipline zonder vrijheid is tirannie,” zei Nyerere. Het systeem is namelijk helemaal afhankelijk van de mensen die het op dat moment in zo'n land voor het zeggen hebben. Wordt de een of andere machtswellusteling president, dan kunnen er de ergste dingen gebeuren.

COMMISSIE VAN ONDERZOEK BEVESTIGT:

Keizer Bokassa liet kinderen vermoorden

PARIS – Keizer Bokassa van het Centraal Afrikaanse Keizerrijk is wel degelijk verantwoordelijk voor de moord op schoolkinderen in de stad Bangui in april.

Een onafhankelijke commissie van onderzoek heeft vastgesteld dat de keizer in de gevangenis van Bangui aanwezig was toen daar ongeveer honderd scholieren werden vermoord. Het Franse ochtendblad *Le Matin* meldde dit gisteren. Volgens de krant werd het rapport van de commissie, bestaande uit vijf Afrikaanse juristen, al medio juli opgesteld. Tot nu toe was het echter niet openbaar gemaakt. Een aantal Afrikaanse staatshoofden zou er belang bij hebben dat over de affaire verder het zwijgen werd toegegaan.

De scholieren waren in de gevangenis terechtgekomen omdat ze hadden geprotesteerd tegen de verplichting schooluniformen te dragen. Deze uniformen kostten ongeveer 50 gulden – evenveel als het maandsalaris van een onderwijzer in het land dat één van de armste in de wereld is – en zij konden alleen worden gekocht in een winkel die het eigendom is van een van de drie vrouwen van Bokassa. Volgens Amnesty International werden de scholieren die geweigerd hadden een uniform te kopen naar de gevangenis van Bangui gebracht waar zij werden geslagen en doodgeschoten. Verscheidene ooggetuigen hadden Amnesty gemeld dat Bokassa tegen een negenjarige jongen schreeuwde: „Ik zal je laten zien wat we doen met kinderen die zich misdragen”.

Wandelstok

Deze ooggetuigen zeiden dat Bokassa daarna zijn wandelstok pakte en de jongen zijn ogen uitstak. Later schoot hij een andere jongen door het hoofd. Bokassa, die in de Franse pers „de slager van Bangui” en de „Frans sprekende Idi Amin” wordt genoemd, heeft gezegd dat enige „marxistische scholieren in april werden gedood nadat zij hadden geprobeerd de regering omver te werpen op bevel van een buitenlandse mogeheid”. Maar de keizer heeft heftig ont-

kend dat hij zelf scholieren heeft gedood. Hij beantwoordde meldingen over vermiste kinderen met de mededeling dat die naar het buurland Zaïre waren gevlucht uit angst voor straffen.

De commissie die het onderzoek heeft ingesteld bestaat uit jurLiberia en isten uit Ivoorkust, Senegal, Toto' Roeanda. Zij vertrok naar het Centraal Afrikaanse Keizerrijk op 1 juni.

Het team weigerde aanbiedingen van Bokassa om gedurende het verblijf gebruik te maken van villa's en limousines met chauffeur.

17

Vind je dat er sprake is van een democratie in landen waar de individuele vrijheden zijn ingeperkt terwille van het streven naar gelijkheid? Licht je antwoord toe.

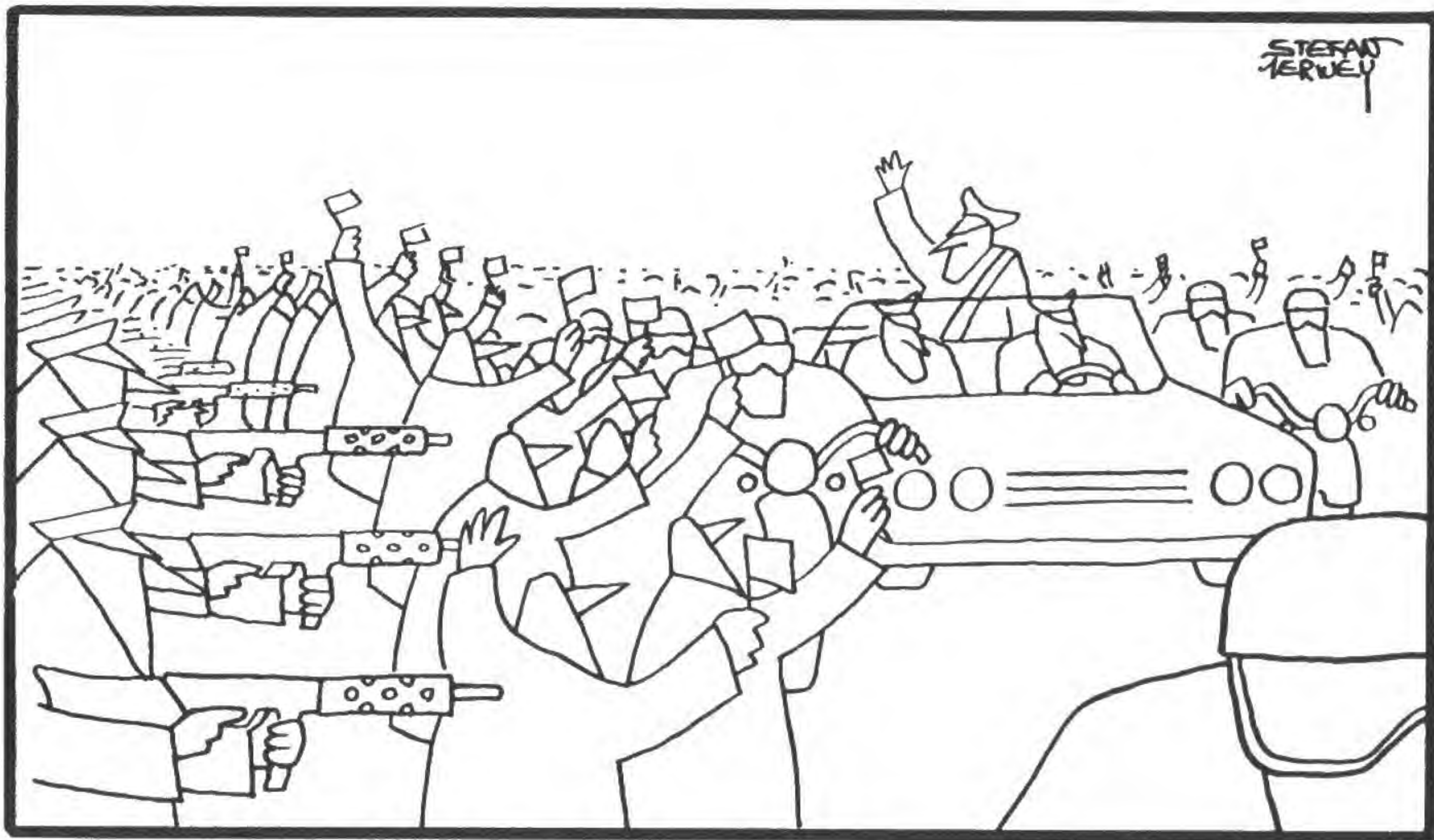
18

Geef een verklaring voor het feit dat er in veel ontwikkelingslanden overgangsdictaturen voorkomen.

19

Ben je het eens met de stelling dat het hier om een dictatuur met een goed doel gaat? Licht je antwoord toe.

PERMANENTE DICTATUREN

Veel Zuid-Amerikaanse landen worden bestuurd door generaals of door bepaalde families die het er helemaal niet om te doen is iets in hun land te verbeteren. Het gaat hen vaak om persoonlijke macht en rijkdom. Dergelijke dictators zullen zeker niet van plan zijn hun voorrechten uit eigen vrije wil op te geven.

Deze dictaturen zijn sterk aan een persoon of aan een bepaalde familie gebonden. Het invoeren van een democratie zou het eind van hun bewind betekenen. Er zijn ook andere permanente dictaturen. Daar wordt het land bestuurd door mensen die op grond van hun overtuiging tegen de democratie zijn. Het nationaal-socialisme van Hitler en het fascisme van Mussolini zijn daar afschrikwekkende voorbeelden uit de geschiedenis van. Toch zie je van die principieel anti-democratische houding tegenwoordig ook nog steeds voorbeelden in allerlei landen. Daar zijn mensen aan de macht die denken dat hun ras of hun godsdienst bepalend moet zijn voor de manier waarop het land bestuurd wordt. Mensen van een ander ras of met een andere godsdienst, worden in die landen als tweederangs burgers gezien.

20

Op welke manier komt er meestal een eind aan zo'n dictatoriaal bewind? Waarom zou dat zo zijn? Licht je antwoord toe met behulp van recente voorbeelden.

21

Noem de volgens jou belangrijkste verschillen tussen dictatuur en democratie.

Khomeiny wordt oppermachtig

De Iraanse Raad van deskundigen, die een nieuwe grondwet voor het land moet opstellen, heeft een artikel goedgekeurd, waarin wordt bepaald, dat ayatollah Khomeiny de leider en de „opperste hoeder” van Iran is.

Een ander artikel verleent hem het opperbevel over de strijdkrachten en, behoudens goedkeuring door de Nationale Vergadering, het recht oorlog te verklaren en de gekozen president af te zetten. Khomeiny kan worden opgevolgd door een andere islamitische theoloog of door een raad van vooraanstaande islamitische geestelijken, die het fiat heeft van de regerende geestelijkheid. Hoewel er in de Nationale Vergadering verzet wordt verwacht, twijfelt men er in parlements-kringen niet aan, dat de betrokken artikelen zullen worden goedgekeurd.

Boeken worden verbrand in Iran

TEHERAN (Reuter) — Islamitische militanten hebben in de stad Khorramabad in het westen van Iran linkse boekwinkels geplunderd en de boeken daarna verbrand, zo hebben ooggetuigen zondag gemeld. Onder de leuze „de islam heeft overwonnen, het communisme is bedwongen” bestormden zaterdag ongeveer vijfhonderd mensen minstens vijf boekhandels in de stad. De boeken werden in stapels op straat gegooid en in brand gestoken. De eigenaars van de winkels kwamen niet tussenbeide, aldus de ooggetuigen.

De actie in Khorramabad volgde op een redevoering van Khomeini, waarin hij zijn aanhangers oproep feller tegen hun wereldlijke tegenstanders te strijden dan tegen de sjah.

Beeldverantwoording

Anefo;
A.N.P.
F. Behrendt
Wim Boost
C. L. ten Cate
Arend van Dam
Fotobureau Meijer bv.
Fotocommissie Rijksmuseum
Fotopersbureau Stokvis bv.
Gem. Dienst Openb. Werken Delft
Internationaal Instituut Sociale
Geschiedenis
A. Hoogendorp
Marcel Minnée
Nationaal Fotopersbureau
Bert Nienhuis
Henk Nieuwenhuijs
Opland
Persbureau D. v.d. Veen
Provinciale Planologische Dienst Drenthe
Report Foto
J. v. Rhijn
Ton van Riel
Stefan Verwey
Stichting Burgerschapskunde
Studio Stadman
Uitgeverij De Trommel
Unesco
Jan van Wensveen
Wibo

De tekeningen van Stefan Verwey
verschenen in de Volkskrant en werden
vervolgens gebundeld door uitgeverij „De
Harmonie” onder de titel „Niks aan de
hand”.

L. BOIVIN~D.T. VISSER H.J. WOLF

uitgeverij ten brink

